

Četvrtak, 25. maj 2006.
Svedok Florence Hartmann
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak: 9.37 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju sada zaseda.
Izvolite sedite.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Dobro jutro svima. Bojim se da ćemo još jedan dan morati da provedemo bez sudije Parkera, pa ćemo u skladu sa Pravilnikom, sudija Thelin i ja voditi sednicu. Gospodin Moore, izvolite.

TUŽILAC MOORE: Dobro jutro. Naš sledeći svedok je Florence Hartmann.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala. Gospodo Hartmann, molim vas ustanite i pročitajte svečanu izjavu koju su vam dali.

SVEDOKINJA HARTMANN: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, izvolite sedite. Gospodine Moore, izvolite.

GLAVNO ISPITIVANJE : TUŽILAC MOORE

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vaše puno ime i prezime.
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Florence Hartmann.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Rođeni ste 17. februara 1963. godine?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Vi ćete svedočiti na francuskom?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo prvo nekoliko reči o vama. Vi ste po zanimanju novinarka?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ukratko nešto o vašim ličnim podacima. Da li je tačno da ste završili studije 1985. godine sa master diplomom na odseku za književnost i strane kulture na Univerzitetu u Parizu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Udali ste se 1986. godine u Beogradu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Koje jezike govori vaš muž?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moj muž je iz bivše Jugoslavije, njegov maternji jezik je BHS.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: 1988. godine rodili ste dečaka, a 1989. godine devojčicu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li su oni oboje rođeni u bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, rođeni su u Francuskoj.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da vidimo sada period između 1986. godine i 1990. godine. Gde ste tada živeli?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Najviše u bivšoj Jugoslaviji. Ali, želela sam da mi deca budu rođena u Francuskoj.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ako procenimo koliko ste vremena proveli u bivšoj Jugoslaviji između 1986. godine i 1990. godine, recite nam koliko ste vremena proveli u bivšoj Jugoslaviji, živeti tamo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Oko tri četvrtine godine sam bila u bivšoj Jugoslaviji.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kojim jezikom ste govorili kod kuće s vašim mužem?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Govorili smo na BHS-u. Najviše.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da vidimo sada šta ste radili u tom periodu? Gde ste bilo zaposleni između 1986. godine i 1990. godine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Bila sam slobodna novinarka, nisam imala jednu novinu za koju sam radila. Radila sam na događajima o bivšoj Jugoslaviji za razne ljude.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kad kažete "razne ljude", možete li da nam kažete tačno kakvu ste ulogu i funkciju imali kada ste radili za te razne ljude?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pratila sam štampu, pratila sam događaje u bivšoj Jugoslaviji putem štampe za ambasadore, razne ambasadore kao i za specijalnog dopisnika lista "Le Monde", a kasnije sam i ja radila za "Le Monde".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste tokom tog vremena kao slobodni novinar intervjuisali političare u sklopu obavljanja vaših dužnosti?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tokom tog perioda, ne.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pa šta ste to onda tačno radili kao slobodni novinar?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Bila sam slobodni novinar u smislu da nisam bila zaposlena u nekom određenom listu. Dok sam živela u bivšoj Jugoslaviji redovno sam čitala štampu i pomagala listovima širom sveta, tako što sam ih informisala o tome šta se dešava u bivšoj Jugoslaviji, pomagala sam da se izveštava o tim događajima, pratila sam šta se o tim događajima piše u štampi. Isto tako radila sam za nekoliko ambasada. Sažeto sam opisivala najvažnije događaje i ukazivala takođe na najvažnije intervjuje u raznim javnim izvorima informisanja.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala. A sada bih da pređemo na period 1992. godine. Tačno je reći da ste vi u oktobru saznali da je u Zagrebu održana konferencija za štampu i da je tamo objavljeno da je u području Vukovara pronađena jedna masovna grobnica? Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste vi tada pravili neke beleške kako bi vam to bilo od pomoći u vašem novinarskom poslu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Možete li, molim vas, da ponovite pitanje?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Naravno. Da li ste imali neku beležnicu u koju ste upisivali beleške za vaš novinarski posao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, naravno. Ali želim da naglasim da sam 1990. godine postala stalno zaposlena u "Le Mondeu" i u okviru mog rada za taj list sistematski sam pravila beleške za sve intervjuje i za sve izveštaje koje sam pisala.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, doći ćemo do "Le Monde" i vaše uloge u njemu, ali prvo me sada zanima vaša sveska.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ja sam vam dao jednu fasciklu sa kopijama raznih dokumenata, da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jeste.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Mi smo napravili dovoljno kopija za Pretresno veće i moje uvažene kolege, iako naravno sada nam trebaju samo dve fascikle za Pretresno veće, a ne tri. Ostavimo sada po strani same beleške gospođu Hartmann i molim vas, saslušajte moja pitanja. Hoćete li biti toliko ljubazni da pogledate prvo molim vas, ovu fasciklu pred vama, jer želim da

kažem nekoliko reči o tome kako je fascikla strukturisana kako ne bi bilo nesporazuma. Sva dokumenta su u jednom indeksu koji je u osnovi u šest tabulatora. Možda ćemo svima pomoći ako kažemo da Tabulator broj 1 su vaše rukom pisane beleške i zatim idemo na dole po vremenskom redosledu dokumenata. A možda bi trebalo napraviti jednu crtu između tabulatora 3 i 4, budući da se tu radi o dva specifična vremenska perioda. Idemo prvo na tabulator 1, molim vas. A kako bih pomogao Pretresnom veću, ovde prvo možemo videti fotokopiju rukom pisanih beležaka. Posle sledi prevod toga na engleski i potom prevod na BHS. Tako da sve strane znaju gde da traže sadržaj. Moje uvažene kolege su vidеле ove dokumente. A sada, molim vas, gospođo Hartmann, možemo li nekoliko reči o tim dokumentima ili kompilaciji dokumenata. Molim vas, Tabulator 1? Da li vidite to? Možemo li...
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U vezi sa... sada ću reći brojeve. Na tabulatoru 1 piše 0469-2369. Da li ih vidite? Sa strane su?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada, da li je to... da li grešim ako kažem da je to prva stranica vaše beležnice, koja se odnosi na taj datum, 27. oktobar?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo dalje onda na samu beležnicu i na to što je iz toga proisteklo. Možemo li da pređemo na oktobar? Da li ste vi tada otišli u područje Vukovara?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A zašto ste otišli u Vukovarsko područje?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zašto ili kada?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zašto?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U oktobru 1992. godine otišla sam tamo jer je komisija za ljudska prava Ujedinjenih nacija objavila da je u području Vukovara otkrivena masovna grobnica, ali bez davanja ikakvih detalja o tome.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možemo li sada da... Molim da mi se ne isključuje mikrofona, da bih mogao da govorim. Pogledajmo vašu prvu belešku od 27 oktobra 1992. godine. Pročitajte molim vas iz fotokopije ili ako imate, možete to pročitati i iz vašeg originalnog dokumenta, ako želite da koristite originalni dokument. Molim vas, okrenite tu stranicu.
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hoćete li biti toliko ljubazni da pročitate vašu prvu belešku od 27. oktobra 1992. godine, molim vas?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Komisija za istrage Ujedinjenih nacija pod vodstvom Tadeusza Mazowieckog, dva patologa sudske medicine i jedan stručnjak za pogubljenja po kratkom postupku. Doktor Clyde Snow je u četvrtak u Zagrebu rekao da je pronađeno nekoliko kostura i da to verovatno upućuje na postojanje masovne grobnice. Nedirnute pre dolaska međunarodnih stručnjaka. UNPROFOR (United Nations Protection Forces) je dobio zadatak da obezbedi danonoćnu stražu. Zvanično objavljeno u četvrtak 22. oktobra. Odbili da kažu gde se nalazi "iz očiglednih razloga". Išli smo tragom svedočenja o navodnim pogubljenjima bez suđenja iz 1991. godine".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A sada nekoliko reči o toj belešci. Kada ste vi napisali tu belešku?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To sam napisala 27. oktobra 1992. godine na putu iz Beograda za Vukovar.

TUŽILAC MOORE:... Časni Sude, imam problem s mikrofonom i kad postavljam pitanje, čujem samo pola pitanja. Ne znam da li i drugi čuju celo pitanje. Ne znam da li postoji neki problem u vezi s tim?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Ja nemam problem. Čini mi se da je problem samo sa vama.

TUŽILAC MOORE: Sa mojim mikrofonom, ja mislim.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo onda sada na vašu belešku gde piše ovo "Išli smo tragom svedočenja o navodnim pogubljenjima bez suđenja". Koji ste to trag sledili kada ste išli u Vukovar? Kako se to odvijalo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Radila sam na osnovu svedočenja jednog preživelog. To svedočenje je objavljeno u "Vjesniku" 2. oktobra. " To je hrvatski list. Svedočenje je bilo vrlo, vrlo konkretno. Kasnije u oktobru, Mazowiecki i pripadnici komisije Ujedinjenih nacija objavili su da su u području Vukovara pronašli masovnu grobnicu. I činilo se da može postojati veza između te dve informacije. Zato sam otišla tamo kako bih pokušala da proverim da li ona veza koju je "Vjesnik" uspostavio između masovne grobnice i ljudi koji su nestali, da vidim da li se ta veza može potvrditi. Jer, komisija Ujedinjenih nacija odbila je da da bilo kakve detalje o masovnoj grobnici. Prema tome, išla sam tamo kako bih bacila nešto svetla na to - šta se dogodilo ljudima koji su nestali iz vukovarske bolnice.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Kad ste išli u Vukovar, da li ste išli sami ili ste išli još sa nekim?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Išla sam sa mojom kolegicom iz Agencije "France presse" (AFP), koja je takođe govorila BHS i takođe je živela u Beogradu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kako se zvala?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Helen Despić Popović.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo sada na sam vaš odlazak u Vukovar i na put kojim ste pošli. Idemo na stranu 0469-2371. Jeste li pronašli tu stranu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, molim vas da to prvo pročitate, a onda ću vam postaviti nekoliko pitanja o vašim zaključcima. Citat: "Mora da ih je još mnogo ispod".

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Rečenica nije... ovo nije prava rečenica. Ovo je tek zabeleška.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pogledajte onda molim vas prethodnu stranu. Zanima me ovo: "U novembru 1991. godine". Da li je to tačno ili nije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, ovo je rečenica na početku stranice, ali to je u stvari kraj rečenice s prethodne stranice. Tu se nešto govori o datumima tog navodnog pogubljenja bez suđenja.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Svestan sam toga. Ja pokušavam jednostavno samo da idem redom. Dakle, jasno je da "U Vukovaru, novembra 1991. godine" se odnosi na prethodnu stranicu "sledili smo trag svedočenja". Je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A onda vidimo jednu crtu ispod toga, zašto ste povukli tu crtu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što se prethodni deo odnosi na kontekst i opšte informacije iz javnog domena, a ono što stoji ispod ove crte, to su informacije koje ja prikupljam na licu mesta.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Idemo onda na tu stranicu 2.370 gde pri vrhu kaže "na putu iz Vukovara". Vidite li to?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, vidim.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li nam to pročitati, molim vas?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Na putu iz Vukovara, u pravcu kasarne pored mesta koje se zove Ovčara – Grabovo, posle ulegnuća na putu, pošumljeno područje s leve strane, na kraju pošumljenog područja, na ivici uzoranog polja. Stražu drži šest ruskih vojnika UNPROFOR-a koji ne dozvoljavaju pristup. Videli su kako iz kišom natopljene zemlje vire lobanje i delovi tela".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sledeća strana, 71. molim vas, kako bi smo završili sa tim.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Mora da ih je još mnogo ispod".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li da pročitate vaš rugopis, šta sada stoji?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Stručnjaci su zaključili da se radi o masovnoj grobnici. Ali tim za ekshumacije neće doći pre proleća". To je isto bilo pod navodnicima. "Od sada, pa na dalje mora da bude pod stražom. Iz ulegnuća se ne vidi ništa. Ne vide se kamioni Ujedinjenih nacija".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, kada ste vi napisali tu belešku? Da li se sećate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Dok sam radila na tome, 27. oktobra 1992. godine.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. A zašto ste otišli tamo na Ovčaru – Grabovo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što je postojao iskaz preživelog svedoka, objavljen u "Vjesniku" 2. oktobra 1992. godine. I taj je čovek, pod pseudonimom Ivan, dao dosta detalja. Tako da smo imali taj članak, pratili smo sve informacije koje su se nalazile u članku. I između ostalog, spominjala se i "Ovčara". On se sećao da su ga sa "Ovčare" u kamionu odvezli prema jednom jezercu kod Grabova. I Ivanovo svedočenje je dalo brojne detalje. Rekao je da su skrenuli levo, pre jezerceta, tako da smo mogli da sledimo konkretan put koji je opisao svedok.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ja bih vas sada zamolio da pogledate dokazni predmet 256/20. Molim vas da se to pokaže na ekranu... U redu. Na žalost, moj ekran nije jako dobrog kvaliteta. Ovo je fotografija koja prikazuje hangar na "Ovčari". Tu su tri krova srebrne boje i jedan put koji ide s leva na desno. Sada, da li prepoznajete ovaj put i ovu fotografiju? ... A kada govorite...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, prepoznajem, da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: ... da ste išli prema... ili na "Ovčaru - Grabovu" i da li ste onda sledili put kroz ovo pošumljeno područje, da li to vidite na ovoj fotografiji?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, zaista.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zamolio bih vas da magičnom olovkom po magičnom ekranu, ucrtate neke oznake. Pokazaće vam kako to funkcioniše.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ono što bih vas zamolio da učinite je da lagano ucrtate liniju po putu kojim ste išli, koliko se sećate, i da pri tom tačno opisujete šta ste videli i šta ste radili na tom na kom mestu. Da li ste me razumeli?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U redu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, molim vas da ucrtate crvenom bojom put kojim ste išli.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kada smo stigli na "Ovčaru", pokušali smo naći put koji će nas odvesti u pravcu Grabova. To je bio jedan poseban put jer tamo se nalazilo drveće pored puta. Tako da to možemo lako da vidimo na fotografiji. Ovde ... (*svedokinja obeležava*) ... smo videli puno opalog lišća na vlažnom putu, tako da smo mogli da vidimo tragove drugih automobila na putu, što nam je dalo više sigurnosti, jer smo se bojali da je možda put miniran. Ali mislim da se na fotografiji ne vidi jezerce kod Grabova.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ovde pravo, na kraju puta ... (*svedokinja obeležava*)...

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li na ovoj fotografiji da vidite gde ste skrenuli i gde ste stali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pratili smo, po izjavi čoveka koji se predstavio kao Ivan, i pokušale smo da skrenemo levo, jer to stoji u njegovom iskazu da je tako skrenuo. Koristeći elemente koje je on naveo... to pošumljeno područje i krenuli smo jednim putem gde smo videli i tragove kamionskih guma duž drveća. I kao što je objasnio u svojoj izjavi, stigli smo do kraja te šumice, ako vidite na šta mislim?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li molim vas da ucrtate još jednu crvenu liniju koja će pokazati gde ste to krenuli i gde ste pronašli masovnu grobnicu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je bilo krajem oktobra i nije ništa bilo zeleno i bilo je mnogo blata i ... (*svedokinja obeležava*) ... Ne mogu da vam kažem tačno da li smo ispred ili odmah iza tog pošumljenog područja skrenule levo, ali smo stigle do kraja i tamo se nalazio jedan šator UN-a (United Nations).

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas, možete li da stavite slovo "G" i zaokružite ga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zaokružim?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, stavite dakle slovo G i zaokružite ga. Odmah uz mesto gde se nalazila masovna grobnica. Ili možete da stavite jedan "X", svedjedno mi je. "G" je u smislu grobnice.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Na samom kraju tog pošumljenog područja, to bi moralo da bude ovde negde.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas da stavite ipak slovo G, imam razloga zašto vam to radim. Zahvaljujem. Časni Sude, molim da se ovo uvrsti u spis.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: ... (*svedokinja obeležava*) ...

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno. Časni Sude, molim da se ovo uvrsti u spis.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Uvrštava se u spis.

sekretar: Časni Sude, to će biti dokazni predmet 520 sa oznakama.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: gospođo Hartmann, hteo bih da se sada vratite na jedan deo svedočenja koje ste već dali. Pričekaću samo da se reše sva ova tehnička pitanja... Hvala puno. U vašim beleškama pominjete šest ruskih vojnika koji vam nisu dopustili pristup. Ako je to bio slučaj, kako ste onda uspeli da dođete tamo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Dok smo sledile opis svedoka, tražile smo mesto gde treba skrenuti u levo. Nismo bile sigurne kuda da krenemo jer je bilo više mesta na tom području gde smo mogle da skrenemo u levo, a svakako, bojale smo se mina u polju. I malo dalje, došle smo do tog jezera Grabovo, ali smo znale da je to predaleko i tu smo se zaustavile. Kada smo se tamo zaustavile, uz samu ivicu puta je bio mali hangar. Onda je stigao jedan čamac do obale jezera koje je bilo baš ispod nas. I nekoliko meštana je izašlo iz tog čamca. Pitali su nas šta tu radimo i tražili su naša dokumenta. Postavili su nam par pitanja. Nekoliko minuta kasnije, stigao je kamion UN, sa dva vojnika UN iz mirovnih snaga; oni su bili Rusi. Oni nisu od nas tražili da odemo. Mi smo, u stvari, prisustvovala nekom sastanku između njih i Srba meštana, koji su došli čamcem. Razgovarali su, jeli su sendviče, čini mi se, i nešto su pili. Nakon toga su Rusi lokalnim Srbima dali gorivo u kanistrima. Srbi su onda sa tim gorivom otišli. Nakon što su otišli, moja koleginica i ja smo se spremale da uđemo u auto, videvši da se i Rusi spremaju da odu, i onda smo se zaustavile. I to zato jer smo videle na kamionu registarske tablice UN-a, nakon čega smo im rekle da ćemo ih prijaviti zbog šverca goriva, ako nam ne kažu gde rade. Onda su nam oni predložili da ih sledimo, i na taj način smo mi pronašle mesto gde je trebalo da skrenemo.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Molim vas samo da pokušate da odgovori budu što kraći. Znam da to nije jednostavno. Možemo li da krenemo dalje u vezi sa vašim beleškama. Rekli ste da su se videle lobanje i delovi tela i to je samo po sebi jasno. Ali tu pod navodnicima stoji "Mora da ih je još mnogo ispod". Ko je to rekao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ruski vojnik je to rekao. Jedan koji nas je doveo do masovne grobnice.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. I na kraju, ako pogledate svoje beleške, onda možete videti "Iz ulegnuća se ne vidi ništa. Ne vide se kamioni UN". Na šta se tačno odnosi ovaj unos?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sa puta se nije mogao videti kamion UN-a ili šator UN-a. Jer, tamo postoji jedno uzdignuće, tako da je put

niže u odnosu na polje, i sa njega se nije moglo videti šta se na tom polju dešava, odnosno nalazi.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam puno. Sada, vi ste se našli u sledećoj situaciji: Verujete da ste locirali masovnu grobnicu, navodno povezanu sa odvedenim ljudima iz bolnice u Vukovaru. Jeste li nešto učinili da proverite te podatke?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Mesto i svedočenje jasno su pokazali da postoji veza između nestalih iz bolnice i te masovne grobnice. Ali, to nije bilo dovoljno, to je bio tek prvi nagoveštaj. I zbog toga smo otišli u sedište UN-a za tu regiju. To je bilo u Erdutu, ne mnogo daleko od mesta gde smo se nalazile. I tamo smo razgovarale sa osobom koja je bila zadužena za civilna pitanja.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U redu, hvala. Hteo bih da krenemo dalje kroz vaše beleške, molim vas. To je na kraju stranice 92.371 i nastavlja se na 92.372 i 92.373, pa sve do 92.377. Ne želim da prolazimo kroz svaki pojedinačni unos, ali hteo bih da nam kažete da li se ove beleške odnose na razgovor koji ste imali sa gospođom Blandine Negga? Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to je tačno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li nam reći, ko je ta osoba po imenu Blandin Nega?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ona je bila zadužena za civilna pitanja u UN sektoru Istok.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I zašto ste sa njom razgovarali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da bismo joj rekly da smo pronašle masovnu grobnicu. Želele smo da nam potvrdi gde se nalazi, jer smo mi znale gde se nalazi.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Uopšteno govoreći, ako je potrebno nešto pojasniti, ja ću vam postaviti kasnije još dodatnih pitanja. Ali, uopšteno govoreći, šta ste joj tačno rekly?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Rekly smo joj da smo pronašle masovnu grobnicu. Osobe nestale iz bolnice su tamo, masovna grobnica je tamo. Ona je bila izuzetno iznenađena time što smo je mi same pronašle. Rekly smo da smo je pronašle na osnovu jednog novinskog članka. I ona je onda napravila kopiju tog novinskog članka koji smo imale kod sebe.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kada ste sastavljali ove beleške razgovora s tom osobom, kada ste to učinili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tog istog dana. Jer, otišle smo odmah sa tog mesta "Ovčara - Grabovo" pravo u Erdut. Dakle, to je bilo istog tog dana 27. oktobra 1992. godine.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zahvaljujem. Zašto je bilo potrebno, ako je uopšte bilo potrebno, da odete i sa njom razgovarate o tome šta ste pronašle?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što su nam bile potrebne potvrde našeg saznanja od zvaničnog izvora. Bilo nam je to potrebno iz jednog službenog izvora.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Nastavićemo dalje i videćemo jedan članak koji ste napisali za "Le Monde". Ali zašto je za novinara važno da ima potvrdu iz službenog izvora za tako nešto?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Dakle, pronašle smo prvu masovnu grobnicu u Evropi posle Drugog svetskog rata. Naravno, redakcija može da vam ne poveruje, postavljajući pitanja u vezi sa tom reportažom. Dakle, i zbog vašeg glavnog urednika, a i zbog čitalaca, potrebno vam je... to je veoma ozbiljan posao, pa naravno da imate potrebu da potvrdite svoja saznanja iz različitih izvora. I u vezi sa temom kakva je ova, potrebna vam je službena potvrda. A pošto je UN već objavio da postoji masovna grobnica, bilo nam je potrebno da UN potvrdi: Da, to je ta masovna grobnica.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala. Molim vas da na kratko pređemo na tabulator 2 i tabulator 3. Mislim da možemo da kažemo da ste tu još uvek bili sa svojom kolegicom, takođe novinarkom, Helen Despić Popović, i pretpostavljam da u novinarskom smislu niste imali sreće jer njen je članak objavljen od strane AFP 28. oktobra, a vaš 29. oktobra u "Le Mondeu".

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ne, ne. "Le Monde" nosi datum od 29. oktobra, ali u Parizu se on objavljuje 28. Tako da je razlika samo od jednog sata između objavljivanja u AFP-u i "Le Mondeu", što je bio dogovor koji smo zajedno napravile. Tako da su oba članka objavljena 28. oktobra, ali naravno, datum u "Le Mondeu" je dan kasnije - od 29. novembra, budući da se ne objavljuje u svim regijama istovremeno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, njena priča je došla na svetlo dana samo jedan sat ranije od vaše, pa možemo li...?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE:... ispraviti taj balans i poraditi na pojedinostima vašeg opisa. Molim vas onda da pređemo na tabulator 3. Mislim da je to fotokopija vašeg članka koji ste vi napisali. I ako se pogleda iza fotokopije, videćete da je tu engleski prevod i nakon toga prevod na BHS. Ja sada ne želim da ulazim u sitne pojedinosti, ali bih ovo da sumiramo na sledeći način. Da li je tačno da se u vašem članku govori o zverstvima počinjenim u bivšoj Jugoslaviji, o istragama koje vodi UN u vezi sa masovnom grobnicom kod Vukovara, i da vi posle toga u vašoj priči govorite o svedočenju Ivana, kako se naziva. I tu onda stoji "Od našeg specijalnog dopisnika". Sada bih želeo to da razjasnimo, jer nismo razgovarali o vašem poslu od 1990. godine.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Šta znači specijalni dopisnik?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Dopisnik je osoba, koja zbog rada za određenu novinu, živi u nekoj zemlji. Dakle, u ovom slučaju, ja sam bila stalna dopisnica za "Le Monde" iz bivše Jugoslavije. Specijalni dopisnik je termin koji se koristi kada nekoga pošaljete izvan njegovog sedišta. Na primer, moje sedište je bilo u Beogradu. Ja sam bila stalni dopisnik u Beogradu, a kada odem negde odatle da bih napravila reportažu, onda postajem specijalni izveštač.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Dakle, od 1990. godine ste postali stalna dopisnica "Le Mondea", je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: I od 1990. godine do 1992. godine to je bio naziv vaše pozicije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je tačno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ali ovde u ovom članku ste postali specijalni izveštač?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, zato što nisam u mom sedištu.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Sada, ja neću da ulazim u detalje ovog članka, ali mogu li da kažem da ste se prilikom ovog članka služili svojim beleškama i svojim sećanjem, je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, zaista.

TUŽILAC MOORE: Zahvaljujem. Časni Sude, neću se sada baviti ovim dokumentom u celini. išao bih dalje, možda ćemo se time više baviti tokom unakrsnog ispitivanja. Ja ću takođe tražiti uvođenje dokumentata na kraju ispitivanja ili to mogu da učinim i odmah, ako želite?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Imamo dakle, ovde jedan članak od 28/29. oktobar objavljenog u "Le Mondeu". Da li ste primili bilo kakve komunikacije od drugih novinara u vezi sa ovim člankom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Šta mislite pod komunikacijom? Pozive? Nakon objavljivanja članka ili...?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da. Je li vas neko nazvao da vas pohvali ili da vas kritikuje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, da. Kada se pojavio taj članak 28. uveče, idućeg dana, 29. dobila sam mnogo poziva u Beogradu, mnogo kolega mi je čestitalo na poslu koji sam obavila. To se naziva otkrićem, ovakva vrsta reportaže.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li vas je neko posetio ili telefonirao u službenom svojstvu da bi se raspitao o toj grobnici?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nikada.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste znali i jeste li primili bilo kakve kritike ili možda pohvale iz službenih krugova?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislite lokalne službene krugove ili strane?

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Mislio sam u Beogradu. Da li vas je bilo ko kontaktirao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, potpuni tajac.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U to vreme, da li znate, ja ću sada reći strana štampa, mislim na evropsku štampu, da li je neko drugi u Beogradu, bilo novinar ili neka službena strana vas kontaktirala?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa ono što su strani novinari pisali, to je nešto što su vlasti u principu sistematski pratile.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A kako vi to znate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kada bi moje kolege ili ja lično intervjuisali nekog iz službenih krugova, uvek smo pet do deset minuta slušali njihove monologe o tome šta smo pisali, komentarisali, uobičajene kritike. Tako da je bilo jasno da su bili dobro informisani o tome šta pišemo.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala. Ja bih sada želeo da pređemo na mesec novembar 1992. godine. Godinu dana posle oslobođenja Vukovara, na 18. novembar. Da li ste tom prilikom bili prisutni ceremoniji koja je održana u Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: 18. novembra 1992. godine, da bila sam tamo.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U vezi sa tom godišnjicom, da li ste u to vreme sastavili neke beleške ili niste?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jesam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ako pogledamo tabulator 4, hoćemo li tu da pronađemo fotokopiju te vaše beleške?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas, hteo bih da razgovaramo o jednom ili dva aspekta vaše posete Vukovaru u to vreme. Da li ste vi bili jedina novinarka tamo ili ih je bilo više?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Bilo je puno novinara.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pre nego što ste otišli na tu ceremoniju 18. novembra, da li ste znali za ime gospodina Šljivančanina?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, naravno, kao i svi ostali.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U to vreme, šta ste mislili u to vreme *vis-a-vis* učešća i aktivnosti gospodina Šljivančanina u Vukovaru 1991. godine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: On je bio jedan od glavnih zapovednika. On je bio simbol za evakuaciju ljudi iz bolnice u Vukovaru, jer je tokom tih dana mnogo toga snimljeno i prikazano na beogradskoj televiziji, i videli smo kako je sprečio predstavnike Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (International Committee of the Red Cross) da dođu do bolnice. To je bio čovek koji je mnogo toga javno rekao pred kamerama u vreme pada Vukovara. I on je to stalno činio. On je bio zvanični javni predstavnik u vreme pada Vukovara.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hteo bih da kažemo nešto o tome šta se verovalo u to vreme. Da li se verovalo da je gospodin Šljivančanin bio povezan sa masovnom grobnicom ili ubijanjem ljudi iz Vukovara?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa to je pitanje koje su svi postavljali, budući da je on bio prisutan prilikom evakuacije iz bolnice, a osobe koje su evakusane su nestale. Prema tome, svakako da se to pitanje postavilo.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možemo li sada da se pozabavimo jednim incidentom koji se dogodio tokom vašeg boravka tamo? Da li ste videli Šljivančanina tamo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A gde ste ga videli, na kom mestu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Na više mesta, jer se ta cela ceremonija odvijala u nekoliko faza. Prvi put sam ga videla na vukovarskom groblju. Kasnije sam ga videla na centralnom trgu gde su držani govori.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste s majorom Šljivančaninom uspeli da razgovarate toga dana u Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Odmah na početku dana, na vukovarskom groblju.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas možete li Sudu da kažete kako se to dogodilo da ste razgovarali sa Šljivančaninom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Novinari su stigli na groblje, gde je trebalo da se održi posebna ceremonija. Mi smo već bili na licu mesta kada je Šljivančanin stigao na groblje. Videla sam kako dolazi i krenula prema njemu da mu postavim jedno pitanje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li da nam kažete na koji način ste to učinili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Odvojila sam se od drugih novinara kako bih krenula prema njemu, jer to što sam htela da ga pitam nije bilo pitanje koje je moglo da se postavi pred puno ljudi uokolo. To je bilo... sasvim specifično pitanje. Htela sam da mi kaže šta za njega predstavlja "Ovčara". Tako da sam mu prišla i odmah sam mu postavila to pitanje.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li, molim vas, da nam kažete šta ste tačno mu rekli, a šta je on vama odgovorio, ako jeste?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sećam se pitanja na srpskom, a odgovora na francuskom., On je odgovorio: "Pa morali smo tela negde da pokopamo".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pre nego što pređemo na odgovor, koje je bilo pitanje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Šta se dogodilo na "Ovčari"?"

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A šta je bio odgovor?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Neko je morao negde da pokopa tela".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kada vam je on to rekao, kakva je bila vaša reakcija?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Veoma sam se potresla.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Opet, kada se razgovora, čovek postavi pitanje i osoba koja odgovara možda može sebi uzeti malo vremena da razmisli. Da li je tako bilo u ovoj situaciji, ili je odgovor usledio odmah?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, to je bio spontani odgovor, jer ja sam ga u stvari iznenadila na određeni način, pa mi je dao spontani odgovor. Mogao je da mi odgovori: "Ništa o tome ne znam", ali on mi je spontano odgovorio upravo tako.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hteo bih da se pozabavim sa još dva aspekta vaše beležnice jer treba reći da to ne stoji u vašim beleškama?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naravno da ne.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pozabaviću se time malo kasnije, ali pre toga bih hteo da prođemo kroz neke stvari koje stoje u vašoj beležnici. Molim vas, pogledajte stranicu 2.400, nadam da je to tačna stranica. Da li ste je pronašli? Da li ste pronašli to i u originalu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Prvo bih hteo da pogledamo te beleške i njihov opšti karakter. Sastavili ste beleške od onog što su različiti ljudi rekli na različitim mestima. Je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim da pogledate tu stranicu koju sam već pomenuo i na dnu strane se spominje jedan gospodin, Vujović. Da li to vidite? Miroљub Vujović?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: ... tu ima nešto što je rukom upisano. Kada je to napisano a ima veze sa gospodinom po imenu Vujović?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: 18. novembra 1992. godine, kao i ove ostale beleške koje se nalaze u ovom delu moje beležnice.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možete li da kažete Pretresnom veću šta je taj čovek rekao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Vukovar, druga Hirošima. Mi ćemo ga ponovo sagraditi. Važno je da je vazduh čist, da nije zagađen, da je zdraviji i da se može disati."

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Imamo ovde reč koja je upotrebljena "clear"- očištititi, da li je vi tako shvatate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, zato što ispod toga sam napisala na BHS-u "čistije i zdravije", znači čistije i zdravije.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ali tumačenje je zdravije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tako je. Da. Dobro je.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kako biste opisali ton i opštu atmosferu tih govora u Vukovaru, godinu dana posle događaja?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je bilo vreme slavlja. Oni su proslavljali. Ljudi su proslavljali ono što su smatrali da je bilo... ili što su osećali kao oslobođenje. Svi govori su opravdavali rat, uništenje, kao i zločine. Bilo je jako puno citata. Govorili su o Srbiji. Bili su ponosni što su tu. Što su osvojili tu teritoriju.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim da pogledamo sada stranicu 2.404. Jel' nemate tu stranicu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, nemam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Pogledajmo u vašu beležnicu. Sigurno je tu. I pogledajte onda u rubriku pod naslovom "Šljivančanin", to je samo par stranica iza toga.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: 402 je ono što ja imam.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, 2402. Hvala vam. To je stranica 0469-02402. Molim vas da pogledate onaj unos koji se odnosio na gospodina Šljivančanina. Imate li to?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ponovo...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: ... imate u navodnicima komentare koji se odnose na to. Šta je tačno Šljivančanin rekao tog dana?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Prva reč je na BHS-u, a ostalo je na francuskom. "Ovo je Jugoslavija, ovo je Srbija, ovo je Crna Gora, ja sam ovde došao bez pasoša".

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas da sada pogledamo vaše beleške. Očigledno tu ima beleški o govorima koji su održani. Ali ovde imate i kratak razgovor sa Šljivančaninom gde je on u suštini rekao: "Pa, morali smo tela negde da pokopamo". Zašto se to ne nalazi u vašoj beležnici?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naravno, zato što ne očekujete spontani odgovor i nemate spremnu beležnicu i olovku zato što ako to vide kod vas, onda neće sa vama razgovarati.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da, ali uvek možete da to napišete kasnije, zar ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ali to nije bilo potrebno. Ta rečenica mi se urezala u pamćenje. Kao i drugih nekoliko rečenica koje je izgovorio na vukovarskom groblju. To ja nisam upisala u svoju beležnicu, ali sam ih prafrazirala, da tako kažem, u svom članku.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Ako pogledamo tabulator 5, ponovo imamo članak iz "Le Monda" koji se odnosi na Vukovar, zar ne? "Vukovar, godinu dana kasnije".

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Nećemo da se bavimo time. Članak govori sam za sebe. Neću da se bavim detaljima. Zašto vi niste u taj članak u "Le Mondu" stavili i frazu koju je vama saopštio Šljivančanin o pokopavanju tela?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što je način na koji sam ja tumačila stvari, moje tumačenje onoga što je rekao bila optužba, ovo je bila vrlo ozbiljna optužba. Ja nisam mogla na osnovu jedne rečenice da napišem članak kojim bi njega optužila. Kriterijumi kojih se pridržava "Le Monde" su vrlo konkretni. Naravno, nije u pitanje samo "Le Monde", to je važilo za mnoge druge novine. Bili smo jako oprezni. Novine ne mogu nekoga bez dodatnih dokaza da optuže, a da ne potkrepe takve optužbe. I to je bio razlog zašto sam ja prafrazirala njegovu rečenicu, a da to nisam uradila, ja bih njega implicite optužila - da sam ga citirala.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Sada, ako pređemo na tabulator 5 i ako pogledamo vaš članak za "Le Monde". Već ste nam rekli da su postojali striktni kriterijumi?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mm-hmm.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Molim vas da pogledamo mesto gde se pominje Šljivančanin u tom članku. Ja ću to pročitati i onda ćemo se time pozabaviti. Imate li taj deo u tabulatoru 5?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Puno vam hvala. Ja ću to pročitati na engleskom, ne na francuskom. "Gospodin Šljivančanin je kategorično izjavio da vojska nije vršila nikakva streljanja po kratkom postupku. U to vreme, međutim, sve paravojne formacije i dobrovoljci koji su se borili na frontu bili su pod komandom savezne vojske. Godinu dana posle opsade Vukovara, 3.000 ljudi još uvek se vode kao nestali". Zašto... Vidim da gospodin Lukić ima pitanje. Nadam se da se ne radi o mom engleskom ili francuskom?

ADVOKAT LUKIĆ: Časni Sude, može to da ostane i za unakrsno ispitivanje, ali mislim da bi bilo celishodno da se pročita cela rečenica, kad se već citira deo pasusa koji se odnosi na mog klijenta?

TUŽILAC MOORE: Ako će to pomoći Odbrani, ja ću to rado da uradim. Da li gospodin Lukić želi da se pročita čitav pasus? Što se mene tiče, meni je potreban samo poslednji deo. Ali da bi bio pravedan, ja ću sa zadovoljstvom pročitati čitav pasus ili samo pola pasusa. Zависи od gospodina Lukića, šta on želi?

ADVOKAT LUKIĆ: Lepo vas molim da pročitate čitav pasus, a ne samo polovinu.

TUŽILAC MOORE: Čitam sledeće: "Nekoliko sati kasnije, Veselin Šljivančanin je preuzeo grad i ušao u bolnicu. Prema UN specijalnom izveštaču, 175 pacijenata je bilo izvedeno iz bolnice i pogubljeno. Njihova tela se gotovo sigurno nalaze u masovnoj grobnici u okolini Vukovara. Uz opasku da verovatno ima puno masovnih grobnica u koje su se pokopavale žrtve sukoba, gospodin Šljivančanin je kategorički tvrdio da vojska nije sprovodila masovna pogubljenja. Ali u to vreme, savezna vojska je pod svojom komandom imala sve neregularne formacije i dobrovoljce koji su se borili na frontu. Godinu dana posle opsade Vukovara, 3.000 ljudi još uvek se vode kao nestali". Nadam se da je sada to dovoljno.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Zašto ste to iskazali na taj način, a niste ga direktno citirali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kao što sam već rekla ranije, to je bilo zato što bi direktan citat značio da se on optužuje bez ikakvih dodatnih dokaza, pa sam zato morala da parafraziram ono što je on rekao. "Ovčara" je bila simbol zločina, a gospodin Šljivančanin je mogao da mi kaže "Ja ne znam šta je "Ovčara". Zato što kad je objavljen moj članak, o tome je čuo čitav svet. Naravno, postojao je i izveštaj AFP, ali je u Beogradu po tom pitanju vladala potpuna tišina, tako da je mogao da se pravi da ne zna šta se desilo u "Ovčari". Mogao je da mi kaže: "Šta je "Ovčara"? Ne znam, ne znam šta se desilo na "Ovčari". Ali umesto toga, on je govorio o telima. I naravno da se time optužio i ja sam zbog toga odlučila da parafraziram ono što je on rekao. Ali u skladu sa onim što mi je rekao, ja sam dodala nekoliko elemenata, zato što je on porekao da je bilo masovnih pogubljenja u vukovarskom kraju, što bi moglo da se pripiše odgovornosti JNA.. Ali kada sam izgovorila reč "Ovčara", on je rekao tela.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala vam. Ja ponovo imam problema sa mikrofonom. Sada čujem francuski. Između 1992. godine i 1994. godine, da li ste vi još uvek radili u Beogradu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: U tom periodu, da li ste vi intervjuisali ono što ću ja nazvati poznate političare ili osobe koje su bile zanimljive za novine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, mnoge.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Koliko se sećate da li ste intervju obavljali na francuskom, španskom, engleskom ili BHS-u?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Uvek na BHS-u.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Kada ste radili te intervju, da li ste to radili lično ili uz pomoć prevodioca?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nikada sa prevodiocem. Ponekad bi ti zvaničnici došli sa svojim prevodiocem, ali bi oni izašli na samom početku razgovora, kada bi se uverili da prevod nije potreban.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste imali bilo kakve pritužbe u smislu da vaša lingvistička veština nije bila na nivou. Na primer, da li se od vas tražilo da obezbedite prevodioca ili je bilo ikakvih pritužbi na vaš BHS?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ne. Naravno, ja pravim neke gramatičke greške, ali ja u potpunosti razumem i nikada, nikada me niko nije kritikovao zbog interpretacije razgovora u člancima koje su objavile moje novine.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Hvala. Hajdemo sada da nastavimo napred. Da li je tačno da ste 1994. godine vi prestali da radite u Beogradu. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, kao i nekih 15 ostalih stranih novinara, jer je moja akreditacija povučena, otkazana. Jer, da bismo radili kao novinari, bilo nam je potrebno zvanično odobrenje, i meni u stvari od tada nije bilo dozvoljeno da radim dalje kao novinar. U takvoj situaciji se našlo još 15 drugih stranih dopisnika.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Da li ste 1994. godine napustili Beograd?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: A od 1994. godine do 2000. godine, iz određenih razloga naveo sam taj datum, a postaće očigledan za trenutak, koji je bio vaš posao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Vratila sam se u Pariz. Radila sam za novine u Parizu. Nastavila sam da putujem na Balkan, osim naravno, Srbije.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Možemo li sada da pređemo na 2000. godinu. Mislim da je tačno da ste se tada javili i da ste bili postavljeni kao portparol Tužilaštva, ovde u kancelariji Tužilaštva? Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tačno je. U oktobru 2000. godine.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Vi ste tu dužnost obavljali do 2006. godine. I da li je tačno da ste vi još uvek službenik Tužilaštva, ali ste raspoređeni na druge poslove? Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE: Ja nemam više pitanja za vas. Mogu li sada da pređem na dokazne predmete? Hvala vam puno. Što se tiče beleški u rukopisu koje se nalaze u tabulatoru broj 1, mogu da kažem ERN, na francuskom originalu broj je 0469-2368, pa do 2377. Molim da se to uvrsti u spis.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Prihvata se.

sekretar: To će biti dokazni predmet 521, časni Sude.

TUŽILAC MOORE: Ja neću tražiti da se sada uvrsti članak iz tabulatora 2, možda ćemo to tražiti kasnije. Što se tiče tabulatora 3, a to je članak iz "Le Monda" i to je ERN broj u francuskoj verziji 04692380, molim vas da se to uvrsti.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: U redu, prihvata se.

sekretar: To će biti dokazni predmet 522.

TUŽILAC MOORE: Zbog izvoda ja želim, a tu mi treba uputstvo Pretresnog veća, želim da se ovome da odvojen broj, da to bude poseban dokazni predmet. To naravno potpuno zavisi od odluke Suda, može da mu se da broj 521, a možda bi bilo bolje radi poređenja, da ipak bude sledeći dokazni predmet 523. ERN broj je 0469-2381 do 2402.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Mislim da tome treba dati novi dokazni broj.

TUŽILAC MOORE: Puno vam hvala.

sekretar: To će biti dokazni predmet 523, časni Sude.

TUŽILAC MOORE: A onda, članak iz "Le Monda". Možda će o tome biti u unakrsnom ispitivanju. To je ERN broj 0469-2403, molim da se to uvrsti u spis.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Prihvata se.

sekretar: To će biti dokazni predmet 524, časni Sude.

TUŽILAC MOORE – PITANJE: Nije dobro za bilo kog advokata da kaže da nema više pitanja. Ja imam samo još jedno pitanje. To je vezano za tabulator broj 6. To je izvod iz knjige koju ste vi napisali o gospodinu Miloševiću. I mislim da se može reći da ste vi tu knjigu napisali 1999. godine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MOORE: Ja neću tražiti da se to sada uvrsti.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala. Da li sam shvatila da ste rekli da je knjiga napisana za gospodina Miloševića?

TUŽILAC MOORE: Ne, o gospodinu Miloševiću.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Puno vam hvala.

TUŽILAC MOORE: Vama puno hvala.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam. Ja sada gledam na sat. Gospodine Vasiću, gospodine Domazet, da li ćemo početi sada sa unakrsnim ispitivanjem, ili želite da prvo odemo na pauzu? Da li bi ste želeli...

ADVOKAT DOMAZET: U pitanju je samo 10 minuta. To je u redu.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: U redu. Šta želite, da li hoćete pauzu ... ili hoćete da nastavite?

ADVOKAT DOMAZET: Da.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Mi ćemo sada preći na unakrsno ispitivanje. Zastupnik Odbrane će vam postaviti nekoliko pitanja.

UNAKRSNO ISPITIVANJE : ADVOKAT DOMAZET

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gospođo Hartmann, dobar dan. Ja sam Vladimir Domazet i ja zastupam gospodina Mrkšića. Ja govorim malo francuskog i ja ću pokušati da postavljam pitanja na francuskom tokom ovog unakrsnog ispitivanja na vašem jeziku, a to je takođe i maternji jezik moje majke. Naravno, izvinjavam se, moj francuski nije tečan, ali nadam se da ćemo moći da se razumemo. Gospodinu Mooreu ste rekli da ste master diplomu stekli na odseku za civilizaciju i književnost u Parizu. Pre nego što ste otišli u Srbiju, da li ste studirali istoriju Srbije ili možda istoriju Jugoslavije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pre 1985. godine ne. Naravno, znala sam nešto o kulturi, znala sam šta se desilo u bivšoj Jugoslaviji za vreme Tita i šta se desilo tokom Drugog svetskog rata, dakle ono što može da se pročita u novinama.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Vi znači niste dobro poznavali istoriju, Drugi svetski rat i stvaranje takozvane Druge Jugoslavije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Imala sam uopšteno znanje.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste znali šta se događalo za vreme rata, na takozvanoj hrvatsko teritoriji, u Nezavisnoj državi Hrvatskoj tokom Drugog svetskog rata?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to su bile stvari koje jesam znala. Kasnije sam to detaljnije proučavala, zato što mi koristilo u mom poslu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možda kasnije o tome možemo da govorimo, ali u vašem svedočenju ste rekli da ste od 1990. godine bili dopisnik za "Le Monde" iz Beograda?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste tada tek stigli u Srbiju, ili ste već bili tamo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja sam već bila u Srbiji. U Srbiji sam bila od 1986. godine, gotovo sve vreme.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Počeli ste da učite BHS, tako ste rekli. U to vreme se jezik nazivao srpsko-hrvatskim. Da li ste naučili jezik kad ste stigli u Beograd ili ste već govorili jezik pre?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, tamo sam počela da učim jezik, kad sam došla. Od 1985. godine kad sam počela da putujem u to područje, a onda naravno, nakom što sam došla tamo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Jer u vašim beležnicama vi se od 1991. godine služite tim jezikom. Može li se onda reći da ste tada dosta tečno govorili jezik?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, pretpostavljam. Ja sam 1988. godine postala zvanični član udruženja profesionalnih prevodilaca u Srbiji za srpsko-hrvatski, francuski i španski.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Znali ste da pišete ćirilicom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mogu da čitam, ali mi je rukopis dosta detinjast ali mogu da čitam ćirilicu, jer mi je to bilo potrebno da bih mogla da pratim članke iz štampe.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Već tada ste mogli da čitate ćirilicu? Govorim o 1991. godini?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, 1991. godine. Ali nisam mogla da čitam ćirilicu u rukopisu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Odgovarajući na pitanje gospodina Moorea, vi ste rekli da ste se udali u Srbiji? Možete li da nam kažete čime se bavi gospodin Hartman?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja koristim moje devojačko prezime. Moj muž ima drugo prezime. Moj muž je građevinski inženjer.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li imate išta protiv ako vas pitam koje nacionalnosti je vaš muž?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ako to ima ikakve veze sa predmetom?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možete li onda da odgovorite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: On je bio državljanin bivše Jugoslavije, mešovitog porekla, kao i mnogi drugi. Moram onda da vam kažem etničko poreklo njegove majke i njegovog oca, ako to želite?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ne, rekli ste da je on mešovitog porekla. Pretpostavljam da se radi o braku između pripadnika hrvatske i srpske nacionalnosti?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, ali on se nije bavio istim poslom kao i vi, već se potpuno drugim poslom bavio?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala vam. Rekli ste da ste početkom oktobra 1992. godine pročitali taj članak u "Vjesniku", gde ste našli informacije koje su vama pomogle da pronađete mesto gde su pronađena tela na "Ovčari". Kad ste stigli tamo, rekli ste da ste videli da je tamo bilo nekavih kamiona, a onda ste videli da su se nekakva vozila kretala od farme do mesta gde su se nalazili vojnici?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne. Nije bilo mnogo vozila, ali mogli ste da vidite tragove točkova po mokrom lišću, gde se videlo da je neko bio tamo i da nema mina. Govorim o putu, ja ne govorim o tragovima točkova u polju.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: gospođo Hartmann, vi govorite o tom kraju, o Grabovu. Ali, zar nije tačno da postoji još jedno Grabovo u vukovarskom kraju? Zar nije to mesto bilo gde ste vi bili? Ja mislim da je Grabovo...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, Grabovo je jezerce. Prema izjavi, nalazilo se na kraju "Ovčare", u pravcu Grabovskog jezera. I mi smo na tom mestu našli jezero i našli smo masovnu grobnicu. Da li je Grabovo pravo ime? Koliko ja znam jeste, jer smo mi našli pravi smer. Možda ima i drugih mesta sa istim imenom Grabovo, u tom kraju.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U vašoj knjizi govorili ste o Grabovskom jezeru. Da li je bilo jezera pored masovne grobnice?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ne, ja nisam upotrebila reč jezero već jezerce.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možda je došlo do problema u prevodu. Ali pored grobnice nije bilo...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Masovna grobnica se nije nalazila odmah pored te vode. Masovna grobnica se nalazila sa leve strane, a voda se nalazila sa desne strane. Masovna grobnica je bila na kraju tog pošumljenog prostora gde se nalazilo drveće.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Imam poslednje pitanje pre pauze, prve pauze. Spomenuli ste vojnike. Da li je tamo bilo neko vozilo? Da li ste videli vozilo, ili ste jednostavno naišli na vojnike kad ste stigli?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: O kome govorite? O UN vojnicima?

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, o UN vojnicima, o ruskim vojnicima koje ste tamo zatekli.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Imali su šator i vozilo. Imali su male kamione, kombije koji su tamo bili, tamo gde je bila masovna grobnica. Mi smo ih tamo zatekli jer su njih dvojica se nalazila u kamionu pored te vode.

ADVOKAT DOMAZET: Hvala vam, gospođo Hartmann.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Domazet. Idemo sada na pauzu od 20 minuta. Hvala.

(pauza)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Domazet, izvolite.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala, časni Sude. Gospođo Hartmann, nastavićemo unakrsno ispitivanje. Vi ste u vezi sa masovnom grobnicom naveli ono što ste videli na licu mesta. Nije li tačno da je šest dana ranije, u Zagrebu održana konferencija za štampu na kojoj je doktor Snow objavio da je možda nađena masovna grobnica. U to vreme još nisu bili sigurni. Ali, u svakom slučaju, lokacija je i dalje bila tajna, ali mislim da čitava stvar više nije bila tajna?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa, sama lokacija bila je tajna, ali je međutim javno objavljeno da je pronađena jedna potencijalna masovna grobnica u području Vukovara, ali mi tada nismo imali nikakve druge informacije, o žrtvama, na primer.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, dobro. Ali, ako se to čita u kombinaciji sa člankom u "Vjesniku", sa onim što je rekao svedok koji je sve detaljno opisao, onda ste imali neku predstavu o tome gde je lokacija?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pošto je službeno objavljeno da je masovna grobnica otkrivena u blizini Vukovara, onda je taj članak postao zaista zanimljiv. Moja koleginica i ja smo smatrale da možda postoji veza između te dve stvari. Zato je cilj tog našeg puta bio da proverimo da li zaista postoji veza.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U vezi sa vašim beleškama, gospodin Moore vas je zamolio da pročitate jedan deo iz vaše beleške. Pogledajte molim vas sada taj dokument, to je strana 2.400. Pročitali ste jedan deo iz vaše beležnice. Da li ste pronašli taj pasus? Da li se sećate da je gospodin Moore tražio od vas da pročitate dva pasusa?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. To su moje beleške od 27. oktobra 1992. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Samo da proverim da li je to prava stranica. Da, tako je. Tu gde se spominje nešto što je rekao Mirosljub Vujović.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je 18. novembar 1992. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, upravo tako. Vi ste dakle pročitali ono mesto gde on kaže da je to druga Hirošima, da će ga oni ponovo sagraditi i

tako dalje. Međutim, molim vas da sada pročitate sledeću rečenicu, gde stoji "živećemo", dakle ono nakon onoga što ste ranije čitali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je na sledećoj stranici i tu piše: "Živećemo i nikada više nećemo dozvoliti da nas zlostavljaju".

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ko ih je zlostavljao i kako? Kako ste to protumačili? Jeste li postavljali pitanja o tome, jeste li pitali gospodina Vujovića na šta se on to žali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nisam ga to pitala zato što je on tada držao govor na glavnom trgu u Vukovaru. To je dakle rečeno u okviru ceremonije kojom je obeležena godišnjica oslobođenja. Tako su to oni zvali, oslobođenje Vukovara.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, dobro. Ali kako ste vi to shvatili kao novinarka? Vama je bila poznata situacija, bili su vam poznati događaji u Jugoslaviji koji su se odigrali u to vreme, jer ste tada tamo živeli skoro nekih desetak godina. Prema tome, kako ste vi to shvatili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa ja pretpostavljam da je on mislio na zlostavljanje od strane Hrvata.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste vi kao novinarka imali pristupa izvorima informacija, prema kojima su Srbi u Hrvatskoj, po dolasku Tuđmana na vlast, počeli da se žale? Srbi su počeli da se boje novih zlostavljanja i sličnih stvari?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to je bila linija koju su u to vreme zastupali srpski zvaničnici.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, vrlo... da, sećam se svega toga dobro. Sećam se službenih govora iz tog perioda. Međutim, moje pitanje je sledeće: Vi ste kao novinar imali kontakte sa običnim ljudima na ulici u Hrvatskoj. Ne govorim sada o političkim zvaničnicima. Da li ste tada stekli utisak o tome čega su se to Srbi bojali u Hrvatskoj po dolasku Tuđmana na vlast?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, naravno, ja sam se sretala i sa zvaničnicima i sa ljudima na ulici i u mojim beleškama možete videti da sam izveštavala o govorima celog niza Srba u Vukovaru 1992. godine i da sam razgovarala sa celim nizom Srba u Vukovaru tada. Neki od njih govorili su o tome kako su živeli pre nego što je grad granatiran, neki su govorili o tome kako se boje Hrvata, neki su pak naglasili da žive složno sa svim drugim nacionalnostima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, da, bilo je dosta ljudi svih nacionalnosti koji su rekli da su pre rata živeli zajedno, bez problema. Jer naravno, vi znate, ako pogledate Vukovar i ceo taj kraj, tamo su živeli ne samo Hrvati i Srbi, nego i druge manjine: Rusini, Mađari i tako dalje. Ali ono što me sada zanima je to da mi kažete, da li ste vi imali kontakte ne samo sa

zvaničnicima, nego da li ste razgovarali sa ljudima koji su vam govorili o strahovanjima Srba posle promene režima u Hrvatskoj, posle promene hrvatskog Ustava. Da li se toga sećate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, sećam se, naravno.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate da je, ako se ne varam, u decembru 1990. godine Hrvatska promenila svoj Ustav? Možete li da mi kažete je li to bio jedan od faktora koji je brinuo Srbe u Hrvatskoj? Jer od tada pa na dalje, oni nisu više imali isti status u Ustavu, više nisu bili konstitutivni narod Republike Hrvatske posle promene u Ustavu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Srbi su u javnim nastupima, pa čak i kad biste razgovarali sa običnim ljudima, govorili da se prema njima postupa kao prema građanima drugog reda posle ustavnih promena.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možda se sećate da su se na primer u Hrvatskoj promenile uniforme policije, i da su neke Srbe brinuli novi simboli koji su se sada pojavili. Jer, za neke Srbe ti simboli datiraju još iz Pavelićevog režima, iz Drugog svetskog rata u Hrvatskoj, tako da su se oni bojali svega onoga što se događalo tada u Hrvatskoj?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to su neke od stvari koje su oni tada govorili.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Imam još jedno pitanje. Jeste li vi išli u Vukovar pre te posete koju ste nam opisali u oktobru 1992. godine? Da li ste pre toga išli u Vukovar?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, nekoliko puta. No to zavisi o datumu rata kako ga vi shvatate. Ja sam otišla u Vukovar nekoliko puta u julu 1991. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, juli 1991. godine. Tada smo već imali početak neprijateljstva, iako još možda nije bilo ratno stanje. To bi tako moglo da se opiše.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Svakako.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U svakom slučaju, tada je vladala velika napetost. Možete li da nam opišete tu napetost između Hrvata i Srba i da nam kažete šta se tada događalo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, postojala je velika napetost, postojale su vojne barikade ... ili bar barikade na kojima su bili naoružani ljudi. Sve to u vukovarskom kraju, zavisno od toga koja je nacionalnost gde imala većinu. Sva sela u okolini Vukovara bila su pod kontrolom srpskih naoružanih grupa koje su nosile razne vrste oznaka. Neki su putevi bilo blokirani jer je JNA na njima postavila protivtenkovske mine. Teško je bilo putovati. Ponekad je bilo potrebno dan i po samo da se pređe 20 kilometara. Isto tako, u samom gradu Vukovaru, bile su hrvatske snage.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dobro. Vi kažete da je u Vukovaru bilo hrvatskih snaga, da ste to sami videli. Recite nam o kakvim to snagama govorite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ako se dobro sećam...

prevodioci: Prevodioc nije razumeo reč.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste primetili, odnosno da li ste tamo videli mnogo redovnih vojnika, ili...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa to su bile ZNG-e i hrvatski vojnici. Videla sam ih u Komandi, u samom gradu. Tamo smo otišli kako bi ih intervjuisali, pitali o tome kakva je situacija. Videla sam i druge vojnike, njih je bilo više i oni su bili pripadnici raznih naoružanih grupa po selima, a to su bili Srbi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li je bilo i hrvatskih naoružanih grupa u hrvatskim selima u okolini Vukovara?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U julu su napetosti bile veoma visoke. Neprijateljstva su već započela, svi su se pitali da li je to već počeo rat ili ne. Dakle, sela u koja sam ja išla bila su srpska sela u okolini Vukovara. Možda je u Iloku bilo hrvatskih vojnika.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako sam vas dobro razumeo, vas su zanimali samo srpski seljaci i srpske naoružane grupe? To je ono što znate, ali ne znate ništa o hrvatskim selima zato što niste išli u ta sela, ako sam vas dobro razumeo?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Kada sam tamo išla u julu 1991. godine, išla sam iz Beograda za Vukovar, kako bih videla kakva je tamo situacija. Isto tako, išli smo i u Vinkovce. U Vinkovcima sam videla hrvatske vojnike. Između Vinkovaca i Vukovara prošli smo kroz sela koja su bila pod kontrolom srpskih naoružanih grupa, koje su postavile barikade. A onda u samom Vukovaru su opet bili hrvatski vojnici. Sve je to zavisilo o tome ko kontroliše koje selo na glavnom putu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Vrlo dobro, gospodo Hartmann. Vinkovci su bili hrvatski grad tokom celog tog perioda, zar ne? Prema tome, videli ste hrvatske vojnike u Vinkovcima. Ali kada ste putovali iz Vinkovaca u Vukovar, siguran sam da ste videli i hrvatske vojnike, a onda srpske vojnike. Da li se sećate konkretnih mesta gde ste videli po prvi put vojnike koje ste opisali kao Srbe?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne znam da li je to bilo prvo selo ali ono selo koga se sećam je ono selo, odmah kad izađete iz Vukovara i idete u smeru Borovog sela, tamo se nalazila jedna barikada i nismo mogli da prodemo. Dakle, nije nam bilo dozvoljeno da prodjemo preko te barikade. Razgovarali smo s njima tako da ja znam ko je bio Hrvat, a ko je Srbin, zavisno

od oznaka koje su nosili i teritorije na kojoj smo se nalazili. Ali tada još uvek nije bio objavljen rat ali nesumnjivo je bilo neprijateljstava, jer bilo je naoružanih snaga na raznim mestima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, ali ako se dobro sećam, Borovo se nalazi severno od Vukovara, Vinkovci su južno. Pa mi sada nije jasno jeste li vi išli prema severu? Jer vi govorite o ulasku u Vukovar. Kako ste ušli u Vukovar, to je moje pitanje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Trebalo je pogledati moje beleške koje sam napisala u vreme kad sam pisala članke, jer smo tada putovali celim tim krajem. Bilo je to nakon jednog incidenta u blizini Erduta. Otišli smo kako bi dobili predstavu o situaciji, kako bismo svetu rekli da je ovo situacija koja prethodi ratu. Sada, toliko mnogo godina posle, ne mogu da se konkretno setim svih sela kroz koja smo prošli, ali bih to mogla da proverim u mojim beleškama.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dobro, ali ako ste neposredno pre toga bili u Erdutu, a Erdut je na severu. Onda je sasvim moguće da ste iz Erduta išli za Borovo selo.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne. Nismo išli u Erdut tada. Nismo mogli da prođemo do Erduta jer su putevi bili blokirani.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ali između Borovog sela i Vukovara, postoji li mesto koje se zove Borovo naselje u kome žive Hrvati i koje je bilo pod kontrolom Hrvata?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Mi smo kao novinari obično mogli da putujemo iz jedne zone u drugu, osim u neka područja, gde su sela bila potpuno odsečena. Tamo gde su Hrvati kontrolisali teritoriju, tamo su bili hrvatski vojnici. A na ulazu u srpska sela imali biste barikade sa pripadnicima naoružanih grupa, tamo su bile i protivtenkovske mine, kako bi se sprečili ljudi da prođu. Već u maju mesecu je bilo sukoba.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Spomenuli ste vojnike u Vukovaru. Da li ste vi lično išli u hotel "Dunav" u Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jesam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li su neki od tih vojnika bili stacionirani tamo u hotelu, da li se sećate toga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U to vreme ne. Ali otišla sam u njihovu Komandu. To je bilo odmah u zgradi do Gradske skupštine Vukovara.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Na osnovu onoga šta ste videli, možete li da nam kažete da li je tamo bilo i vojnika iz drugih krajeva Hrvatske? Da li su to bili lokalni ljudi, da li su to bili ZNG-e, da li vam je poznato?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa ne znam tačno. Njihov komandant je bio lokalni čovek, a što se tiče drugih, to mi nije poznato.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li su nosili uniforme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, nosili su. Kad je reč o komandantu, ne sećam se da li je on nosio uniformu kada smo s njim razgovarali. Ali videla sam tamo vojnike u uniformi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: gospođu Hartmann, da li se sećate koja je to bila vrsta uniforme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sećam se oznake koja je bila prišivena.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate nekih konkretnih oznaka na uniformi?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kako su izgledale?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je bila hrvatska zastava. Šahovnica.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate još nečega?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako vam kažem HOS, da li vam to nešto znači?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste u to vreme znali ko se nalazi na čelu HOS-a?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da da, mislim da je to bio gospodin Paraga.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da. Nekoliko reči o njemu. Da li vam je poznato da su oni imali svoje snage? Ne želim sada da govorim o paravojnim snagama, recite nam da li je to bila paravojna jedinica ili ne? Da li ste imali priliku da vidite vojnike HOS-a u Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne u Vukovaru, ali mislim da sam ih videla u jednom selu van Vukovara.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možete li da mi objasnite kako ste uspeli da primetite da se oni razlikuju od vojnika ZNG-e?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što su njihove uniforme bile crne. Isto tako, nosili su jedan crni kombinezon i odmah smo došli do zaključka, ne znam da li smo bili u pravu, da su to pripadnici HOS-a.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Govorili ste nam o vašim utiscima iz Vukovara 1991. godine. Da li je to bila vaša poslednja poseta pre nego što je...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Vratili ste se posle toga u Vukovar?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, u okviru jedne službene posete koju je organizovala Jugoslovenska narodna armija. Mislim da je to bio general Gvero. To je bio put koji je bio organizovan za novinare 20. ili 21. novembra 1991. godine, u danima koji su usledili posle pada Vukovara. I Vojska je povela predstavnike štampe u Vukovar. Međunarodne štampe iz Beograda, povela je u Vukovar.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Hvala. Ono što me najviše interesuje je zapravo prethodni period. Znači, to je bila u julu, vaša poslednja poseta sve do kraja rata u Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jer tada je počelo granatiranje, i posle toga je bilo veoma teško da se tamo dođe.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U vašoj beležnici ili u vašoj knjizi ste pisali o Siniši Glavaševiću?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jesam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Šta možete da nam kažete o njemu? Da li ste ga lično poznavali ili ste samo znali za njega kao novinara?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, poznavala sam ga kao novinara. Nisam ga lično poznavala.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možete li nam reći kakve ste to informacije imali o njemu i kako ste znali šta je on radio?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: On je bio novinar koji je slao informacije iz Vukovara. On je spoljni svet obavestavao šta se događa u samom gradu Vukovaru. Jer Vukovar je tada bio potpuno odsečen. Njegovo ime je bilo veoma poznato u novinarskim krugovima. I znate, među novinarima, kada nestane jedan novinar dolazi do velike solidarnosti, i ljudi žele da saznaju šta se dogodilo sa njihovim kolegom.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste znali za apele koje je on u to vreme uputio gospodinu Tuđmanu, predsedniku Hrvatske?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne. Nisam slušala njegove izveštaje iz Vukovara, čula sam za njih. Čitala sam članke o njima ali to nisam pratila zato što nisam mogla a pratim vukovarski radio, budući da sam se nalazila u Beogradu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ali da li ste čuli da je on kritikovao politiku Tuđmana u Vukovaru i da je on prozvaao Tuđmana jer nije pomogao da se odbrani Vukovar?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, mislim da sam to znala. Ali on nije bio jedini koji je to govorio. I drugi ljudi su iznosili iste kritike. To je

nešto što su svi novinari znali o Vukovaru, o onome što se događalo na hrvatskoj strani.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako sam dobro shvatio vaš odgovor, vi nam kažete da vi znate iz drugih izvora da je Tuđmanova Vlada bila na udaru kritika što nije u dovoljnoj meri pomogla Vukovaru?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, postojala je nesrazmera između snaga koje su tamo bile prisutne i oni su smatrali da su ih napustili. Želeli su da im se pošalje pojačanje.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako govorimo o tim istim izvorima informacija, da li ste vi dobili informaciju o tome zašto Hrvatska vlada, zašto predsednik Tuđman nije pomogao Vukovaru da se odbrani?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U to vreme kružile su mnoge špekulacija, ali zaista ne mogu ništa da kažem o njihovoj verodostojnosti.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Nije li bilo nagađanja i o tome da je možda u interesu Tuđmana da se to dogodi, zato što će mu to pomoći da dobije međunarodno priznanje Hrvatske, ukoliko Vukovar bude grad mučenik? Uostalom, i vi ste nam to opisali, i niste bili jedini?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Jedna od glavnih špekulacija koje se sećam iz tog vremena je da su ljudi govorili da je postojao sporazum između Miloševića i Tuđmana.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate nečega što se odigralo u oktobru 1991. godine u Gospiću? Masakr srpskih civila o kojem se naširoko pisalo u medijima i govorilo u političkim krugovima.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, sećam se toga veoma dobro.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Šta znate o tom događaju?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Primila sam mnogo detaljnih informacija, međutim nisam uspela da ustanovim njihovu istinitost. Našla sam dosta detalja u novinskim člancima, najviše u "Feral Tribjunu". Tamo je bilo mnogo članaka o tom događaju, uglavnom samo činjenica, nikakva propaganda. Oni su u tim člancima iznosili veoma konkretne činjenice.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Konkretno činjenice o ubistvu srpskih civila u Gospiću?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to su zločini koje su hrvatske snage počinile nad srpskim civilima u Gospiću.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate kakva je bila reakcija Hrvatske vlade u to vreme, Tuđmanove Vlade u to vreme, nakon događaja u Gospiću?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sve vlade su u to vreme negirale da su njihove snage počinile bilo kakve zločine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Znači, to je bio slučaj i za Hrvatsku vladu u vezi sa Gospićem?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, svi su govorili da je to nešto što je međunarodna štampa izmislila.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ali da li se možemo složiti da su događaji u Gospiću imali nekog uticaja ili da su mogli naškoditi naporima Hrvatske da dođe do međunarodnog priznanja u to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pretpostavljam da jesu.

TUŽILAC MOORE: Uz najveće dužno poštovanje, ja najoštrije prigovaram ovakvom načinu unakrsnog ispitivanja. Ovde se ne ispituje o glavnim pitanjima o kojima se bavi ovaj Sud. Ovde se sada od svedokinje traži da nagađa o incidentu, i da izvlači političke zaključke. Po mom mišljenju, nije na ovoj svedokinji da o tome govori.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Slažem se sa vama, gospodine Moore. I molim gospodina Domazeta da se malo više usredsredi na našu predmetnu temu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Časni Sude, ovo je bilo poslednje pitanje o ovoj temi, a želeo sam da saznam kakvo je bilo mišljenje novinara koji je u to vreme bio na licu mesta, na terenu, i koji je bio svedok svih događaja u Hrvatskoj. Mislio sam da bi to moglo da bude korisno. Ali, u svakom slučaju, završio sam sa ovim delom mog unakrsnog ispitivanja. Spomenuli ste zapovednike u Vukovaru. Da li se sećate ko su bili zapovednici sa hrvatske strane?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Onaj s kojim sam se ja sastala nije bio zapovednik, jer je komandant bio Merčep, i on je napustio Vukovar sedinom jula. Ja sam se sastala sa drugim po redu. Ne sećam se se tačno, mislim da je njegovo ime bilo Gagro ili tako nešto. Kasnije je poginuo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U redu. Gospođo Hartmann, da li se sećate da je komandant hrvatskih snaga bio Jastreb, Mali ili Veliki jastreb, dva imena su se pominjala u to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, naravno. Jedan Jastreb bio je Srbin i on je zapovedao Hrvatskom odbranom... Hrvatskom odbranom Vukovara.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li ste vi kao novinar znali šta se dešavalo nakon pada Vukovara u sledećim mesecima? Šta se dogodilo sa tim zapovednicima iz Vukovara?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Neki od njih imali su problema sa hrvatskim vlastima. Mislim da je bilo kritika i različitih mišljenja sa tim u vezi.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li se sećate da su neki od njih čak bili uhapšeni i da je protiv njih sprovedena istraga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne sećam se toga konkretno, ali sećam se da su neki od njih uhapšeni.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Govorili ste o određenom broju ljudi koji su nestali. Kada ste govorili o svom kolegi, novinaru Glavaševiću i spomenuli ste još jedno ime koje se do sada nije pronašlo na popisu ljudi, identifikovanih ljudi, Jean-Michel Nicolier. Njega ste bolje poznavali, siguran sam. Taj čovek nije bio Hrvat, je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, on je bio Francuz.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: I hrvatski vojnik u Vukovaru. Imate li te informacije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, borio se na strani hrvatskih snaga.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da li znate da je on bio pripadnik HOS-a, dakle formacije o kojoj smo sada govorili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, nisam znala. Nisam znala kojoj je jedinici pripadao, ali znala sam da se borio na strani Hrvata, to je sve.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Spomenuli ste takođe gospodina po imenu Slavko Dokmanović, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ako se dobro sećam, rekli ste da je on bio pripadnik bivše Komunističke partije i Srpske demokratske stranke u to vreme. Da li se sećate da je gospodin Dokmanović bio gradonačelnik odnosno predsednik opštinske skupštine u Vukovaru neposredno pre rata?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da sećam ga se pre svega zbog toga što je on bio optužen i svi detalji se navode u Optužnici. Ali nisam ga srela kada sam bila u Vukovaru u julu 1991. godine. Na tom položaju u to vreme bio je gospodin Vidić Bili, mislim. I on mi je govorio o gospodinu Dokmanoviću, ali ga nisam poznavala.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Da, u to vreme on više nije bio gradonačelnik. A znate li da je on smenjen na osnovu odluke hrvatskih vlasti sa položaja gradonačelnika Vukovara, i da je gospodin Vidić došao na njegovo mjesto?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, znam da je to bilo na osnovu odluke hrvatskih vlasti.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gospodin Vidić Bili... da... u transkriptu piše Didić, a on je zapravo Vidić. Dakle, u to vreme on je bio na najvišem položaju u strukturama civilnih valsti u Vukovaru. Da li se sećate da je 17. novembra u Zagrebu, na sednici Vlade se govorilo o tome da je gospodin Vidić učestvovao u pregovorima sa gospodinom Goranom Hadžićem. Da li ste nešto o tome čuli?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U to vreme ja sam pokrivala celu bivšu Jugoslaviju. Ja ne znam za sve pregovore, ali u svakom slučaju, tih konkretnih pregovora ja se ne sećam.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Do 1994. godine bili ste u Beogradu?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Posle toga, živeli ste u Parizu, ali ste putovali po Balkanu, i ako se dobro sećam, rekli ste , ali ne i u Srbiju? Da li vam je bilo zabranjeno da uđete u zemlju ili niste želeli da u to vreme odete u Beograd iz ličnih razloga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, uprkos mojih ponovljenih pokušaja u ambasadi Savezne Republike Jugoslavije, nisam mogla da dobijem vizu ni kao privatna ni kao službena osoba. I to sve do januara 2001. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ali, posle oktobra 2000. godine mogli ste putujete u Srbiju?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, a u međuvremenu sam putovala u Crnu Goru, gde se primenjivala drugačija politika prema izdavanju viza stranim novinarima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: U tom razdoblju od 1991. godine pa do trenutka kada su počele borbe za Vukovar, da li se sećate da se nešto dogodilo, o tome se sigurno pisalo u štampi i siguran sam da znate nešto o tome. Reč je o operaciji "Opera" i operaciji "Labrador". Da li se sećate toga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, sećam se tih naziva.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kakve su bile vaše informacije u vezi s tom operacijom "Opera"? Šta je to bilo prema vašim saznanjima?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pokušala sam da sažmem sve što sam znala o tome u knjizi koju sam napisala 1999. godine. U to vreme, a nije se mnogo o tome znalo. Tu je bila reč o operaciji koju je organizovao KOS, ali to je bio deo situacije koju mi nismo dovoljno dobro poznavali. Reč je bila o unutrašnjim stvarima u između vojske i nove republike, novih republika.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A druga operacija, "Labrador" koja se odnosila na područje Hrvatske, da li se sećate o čemu je tu bila reč?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da se manje više radilo o istoj stvari, ali u to vreme mi smo vrlo malo o tome znali. Mislim da je najviše

o tome pisalo "Vreme". Ali bilo je gotovo nemoguće potkrepiti te informacije iz drugih izvora.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Još jedno pitanje s tim u vezi. Da li se sećate da je u to vreme došlo do hapšenja u Hrvatskoj, hapšenja ljudi koji su pripadali toj grupi "Labrador"? Odnosno, da su pripadali različitim servisima jugoslovenske vojske i da ih je pohapsila Tuđmanova vlada?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moguće je.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Pa da vam osvežim pamćenje. Da li se sećate razmene nekih pritvorenika Srba za Hrvate? Sa hrvatske strane su razmenjeni ljudi koji su bili uhapšeni u operaciji "Labrador". Mislim da je to nešto što su novinari morali da prate sa velikom pažnjom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa moja sećanja su vrlo bleđa, jer mi nismo poznavali konkretne stvari u vezi sa tom pričom. Nismo mogli da dođemo do tačnih i potvrđenih informacija, tako da su moja sećanja na to vrlo bleđa. Trebalo bi to doista istraživati, a mi u to vreme to nismo mogli da radimo.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Zahvaljujem, gospođo Hartmann. Hteo bih da vam postavim još nekoliko pitanja. Reč je o vašoj beležnici koja je označena na DVR 01. Prva stranica mislim da nosi broj 2.368.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Mislim da je to prva stranica. I tu pominjete Vukovar i Sandžak. Sandžak je potpuno druga regija, jel' tako, u Srbiji? Možete li da nam kažete kako to da se tu nalazi naziv Sandžak, jer u vašoj beležnici nisam video ništa u vezi s tim?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zato što sam u istoj beležnici radila različite reportaže iz različitih perioda. Prvi deo beležnice koristio se za putovanje u Vukovar 27. oktobra 1992. godine. A onda kasnije odlazim u oblast Sandžaka, i te beleške imam u drugom delu beležnice. Deo koji se odnosi na Vukovar je fotokopiran, dok ovaj drugi deo nije.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle, prvi datum odnosi se na 27. oktobar 1992. godine, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Možete li da odete do stranice 2.372? To je nekoliko stranica kasnije, ali u vašoj beležnici ja sam naišao na jedan drugi datum, 18. oktobar 1992. godine. U prevodu stoji da je reč o nedelji, ali ja mislim da se ovde zapravo govori o suboti 18. oktobra 1992. godine. Kako je moguće da se to nalazi posle ovog 27. oktobra?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Morate da pogledate prethodnu stranicu i dobićete objašnjenje. Vidite da ovde beležim informacije koje mi daje Blandin Nega, koja je bila na čelu Službe za civilne poslove sektora Istok u

Erdutu, i ona mi ovde govori o događajima od septembra 1992. godine pa sve do 18. oktobra 1992. godine, kada je pronađena grobnica koju je pronašla Komisija za ljudska prava Ujedinjenih nacija (United Nations Commission for Human Rights). Dakle, tu je reč o kontekstu.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Sada razumem. Zato se ovde pojavljuje 18. nakon 27. Ali ste u pravu, 18. je nedelja, a ne subota.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tačno, imate pravo, 18. je zaista bila subota, to nije bila nedelja.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Pa to nije važno, želeo sam samo da kažem da u prevodu na BHS stoji nedelja, a kod vas stoji subota. Ova knjiga o Miloševiću, mislim da ste rekli da ste je napisali 1999. godine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ona je objavljena u oktobru 1999. godine.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Gde je prvo objavljena?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U Francuskoj.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A koji je naslov knjige?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Milošević: Dijagonala ludaka" ("Milosevic: La diagonale du fou").

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ta knjiga je mislim 2002. godine objavljena i u Beogradu. Da li je to tačno?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Međutim, naslov nije bio u Beogradu isti?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa, da i ne.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Kako to mislite? Možete li to da objasnite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naslov na francuskom "Dijagonala ludaka" je zapravo termin iz šaha. To je određeni strateški potez koji se koristi. Ja nisam imala kontrolu ni nad prevodom na srpski, ni kasnije na hrvatski jezik, i prevod je donekle izmenjen. Izmenjeno je značenje u odnosu na francuski naslov. Dakle, govori se o jednom šahovskom terminu. Kao što znate, na francuskom reč "fou" može da znači i nešto drugo. Tu je reč o igri reči koju je teško prevesti. Ali termin je šahovski termin je "laufer", tako da može doći do zabune u različitim prevodima.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Shvatam. Jer, kada sam pročitao francuski naslov, vi znate šta reč "fou" [ludak] može da znači, i bio sam u dilemi?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ali, ako znate francuski, teško da ćete biti u dilemi, budući da je slična sintagma upotrebljena i u naslovu jednog filma, moj je urednik išao da proverava da ne postoji možda izdavačko pravo na taj naslov, ali "La diagonale du fou" je na francuskom čist šahovski termin.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A je li knjiga objavljena u Hrvatskoj ili u Sloveniji?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U Hrvatskoj.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: A pod kojim naslovom? Da li je naslov isti kao u beogradskom izdanju ili je drugačiji naslov?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Na hrvatskom je naslov bio "Milošević, dijagonala luđaka", a na srpskom "Milošević, dijagonala lauffera". Ali, kao što sam vam rekla, ja nisam imala kontrolu ni nad prevodom knjige ni nad prevodom naslova. U to vreme već sam radila za ICTY (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia).

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Čini mi se da postoji greška u transkriptu. Prvo, na francuskom naslov glasi "Milošević:La diagonale du fou", dakle "Dijagonala ludaka", a na hrvatskom je to bukvalno prevedeno rečju "luđak". Dakle ludak, kao što znate, može da označava osobu koja nije mentalno u redu? Ne znam kako to da objasnim, ali verujem da me razumete?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Dakle, to nije moja interpretacija. U knjizi se piše o strategiji Miloševića, a ja sam za naslov na francuskom iskoristila šahovski termin koji se odnosi na strategiju.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Ali vi ste i u Beogradu i u Zagrebu mogli da intervenišete ako se niste slagali sa prevodom naslova, jer je naslov knjige vrlo važan?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja više nisam mogla da se bavim stvarima koje se događaju izvan mog posla u ICTY . Ja nisam mogla da se bavim time kako je preveden naslov knjige. Postoje i druge krupne greške u prevodu, ali ja ni tu nisam intervenisala.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Dakle vi niste menjali ništa u tekstu knjige koja je objavljena?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, nisam intervenisala, ja sam se odrekla svojih prava u vreme objavljivanja knjige, tako da nisam povodom toga ništa preduzimala.

ADVOKAT DOMAZET – PITANJE: Puno vam hvala. Nemam više pitanja. Zahvaljujem vam na vašim odgovorima. Zahvaljujem, časni Sude.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vama, gospodine Domazet.

ADVOKAT BOROVIĆ: Ja mislim da bi bolje bilo da odemo možda na pauzu, pošto je pauza u 12.30. časova, ili vi smatrate da treba da počnem?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Ako bi vam to pomoglo da se koncentrišete na svoja pitanja, jer uz malo sreće mogli bismo da završimo sa ovim svedokom danas popodne. To su očekivanja Pretresnog veća. U redu, sada ćemo prekinuti sa radom i nastavićemo sa radom u 13.45. časova.

(pauza)

ADVOKAT DOMAZET: Obraćam se Pretresnom veću pre nego što započne gospodin Borović. Došlo je do greške na stranici 41 u redu 17. Umesto Karadžićev režim, trebalo bi da stoji Pavelićev režim.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da, shvatili smo to. Gospodine Boroviću, izvolite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE : ADVOKAT BOROVIĆ

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala, časni Sude. Dobar dan, ja sam Borivoje Borović, advokat iz Beograda. Prvo pitanje: Da li ste povodom vašeg dolaska na "Ovčaru" iz 1992. godine, davali neki intervju u listu koji se zove "Intervju" u Beogradu 1997. godine?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sećam se da sam tom časopisu dala jedan intervju, ali se ne sećam tačno kada je to bilo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. A da li ste tada opisivali ovaj vaš dolazak, prilikom otkrivanja grobnice na "Ovčari", ili niste?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Morala bih ponovo da vidim taj tekst.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: U redu, hvala. Da li nam možete reći, kako ste tom prilikom došli do ovih hangara na "Ovčari", konkretno, da li ste imali neku propusnicu za kretanje u toj zoni?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nisam išla u hangare.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ali do mesta gde se nalazila grobnica, to jeste, kretanje po "Ovčari", da li je bilo ograničeno, ili ste morali, i da li ste morali imati neku propusnicu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sa specijalnim akreditivom iz Beograda kao novinar, u to vreme mogla sam da se krećem bez dodatnih dozvola na teritoriji pod kontrolom Srba u Hrvatskoj.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li to znači da ste bez smetnji došli do ove lokacije na kojoj ste zatekli ove vojnike, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, bez većih poteškoća. Osim kada su nas kontrolisali, ali nije bilo nikakvih dodatnih poteškoća.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Vi ste u vašoj knjizi rekli da vam je poznato da je u vreme kada se desio zločin na "Ovčari" postojao, vaša reč "Stožer gardijskih mehaniziranih jedinica", jel' tako? To piše u vašoj knjizi?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Knjiga je napisana 1999. godine, iste godine je i objavljena. Bilo bi mi drago kada biste citirali taj pasus. O kojoj vojsci tačno govorite?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Govorim o Jugoslovenskoj narodnoj armiji i vi ste na strani 185, je li tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. O kakvom ste stožeru vi govorili? Na šta ste mislili kada ste rekli stožer? Da li govorite o Komandi, o Štabu? O čemu ste vi tada zapravo u svojoj knjizi govorili, kada ste rekli da je na "Ovčari" tada bio Stožer? Da li je to neko komandno mesto JNA ili, na šta ste mislili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja nisam upotrebila reč "stožer", jer ja sam pisala na francuskom jeziku. Na engleskom to je reč "command", komanda.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. U prevodu u vašoj knjizi upravo za koju kažete da niste kontrolisali piše "stožer", ali to sada nije važno.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, ja sam govorila o Gardijskoj mehanizovanoj jedinici.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li možete Sudu reći koja saznanja imate i o kojoj se to komandi radilo u mestu "Ovčara", Jugoslovenske narodne armije? Kakva vi saznanja ste imali, pre nego što ste to napisali u vašoj knjizi? I ko je bio komandant tog mesta "Ovčara"?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Informacije koje se nalaze u mojoj knjizi objavljenoj 1999. godine temelje se na informacijama iz javnih izvora, prvenstveno novina, sredstava javnog informisanja, čak i iz optužnica Međunarodnog suda. I u knjizi se generalno navode sve reference.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Kao novinar istražitelj, koji se bavio ovim zločinom na "Ovčari", da li ste saznali, u vreme kad se desio taj zločin, ko

je bio komandant tog mesta "Ovčara" koje komandno mesto vi pominjete u vašoj knjizi? Da li znate ili ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: 1992. godine nisam znala ko je bio zapovednik tog konkretnog mesta, niti ko je bio u trenutku pogubljenja. To je bilo jedno od pitanja kojima sam se bavila.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. A danas... danas da li znate, pošto ste dugo bili u Tužilaštvu kao portparol, da li ste saznali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pročitala sam Optužnicu i tamo videla ko je bio komandir čega. Možda grešim. Ali 1992. godine, ja kao novinar imala sam ulogu da proverim da li je tamo zaista postojala masovna grobnica, odakle su došle žrtve, i ko je bio odgovoran za ta ubistva. Ali ja nisam pravnik, nego novinar. Izveštavala sam o činjenicama onoliko koliko sam ih mogla utvrditi. Nije bila moja uloga da utvrdim kakav je bio tačno lanac komandovanja.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Pa ne bih da vas maltretiram, ići ćemo dalje, pošto kažete da ne znate. Ali, pošto smo mi već dugo u ovom predmetu, ne postoji ni jedna činjenica da je bilo neko komandno mesto, i to neko glavno komandno mesto na "Ovčari" u to vreme, ali dozvolićemo da je to vaš novinarski izlet, i ne bih vas ja maltretirao oko toga dalje. Moje pitanje glasi: Da li ste tu grobnicu na "Ovčari" otkrili vi sa vašom kolegicom, ili je to uradio gospodin Mazowiecki?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Otkriće mesta je nešto što je učinio gospodin Mazowiecki zajedno sa pripadnicima Komisije. Ja sam tamo otišla kasnije i vlastitim saznanjima sam pronašla mesto masovne grobnice. I dobila sam potvrdu o tome da postoji neka veza između tog mesta i nestalih iz bolnice u Vukovaru.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Ovu ste knjigu o kojoj smo vas malo pitali, štampali u Zagrebu, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moja knjiga je objavljena u Francuskoj, prevedena je u dve zemlje, u Srbiji, i u Hrvatskoj.

prevodioci: Molimo svedoka da malo sačeka pre nego što da odgovor.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Pa zato što sam našao neki podatak da je još jedna osoba, koja je vezana bila za vukovarska dešavanja, štampala knjigu na istom mestu gde i vi, ali to sada nije važno. Moje pitanje glasi, da li ste čuli za doktora Juraja Njavra?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li vam je poznat podatak...

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Oprostite, ja sam čula to ime. Ali se ne sećam tačno.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ako vas podsetim da je on bio hirurg u bolnici i da je napisao knjigu povodom vukovarskih dešavanja, da li vam to pomaže?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Ali nisam pročitala njegovu knjigu.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Vi ste napisali da vam je poznato da je za vreme Vukovarske operacije stradalo oko 600 Hrvata, a da ne znate koliko je stradalo pripadnika Jugoslovenske narodne armije i da se ti podaci kriju. Jel' tako? U to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nisu bili javno objavljeni podaci o žrtvama na srpskoj strani. Niti za Vukovar, niti za druga mesta. Možda su u međuvremenu oni objavljeni, ali u to vreme je bilo nemoguće doći do takvih podataka.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ako vam kažem da je upravo doktor Njavro u svojoj knjizi napisao takođe da je negde poginulo oko 600 ustaša, pa... izvinjavam se, 600 Hrvata, a da je... ima podatak da je poginulo oko 8.000 pripadnika Jugoslovenske narodne armije i srpskog stanovništva u Vukovaru, da li vam taj podatak nešto govori o tom pravcu, da ste vi saznali kanije za to, i da li ste uopšte istraživali informacije vezano za poginule pripadnike Jugoslovenske narodne armije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Novinar ne sme da nagađa o brojkama. Može da citira zvanične izvore, ako su izvori objavljeni. Ali nije moja uloga da potvrđujem ili osporavam određenu brojku, naročito ako se gleda jedan duži period. U principu, koristimo podatke o nestalim licima koje objavljuju međunarodne organizacije kao što je Međunarodni komitet Crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) ili kao što su Ujedinjene nacije (United Nations) i tako dalje. Ali, svaka brojka može biti nepouzdana, tako da...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. To ste ipak učinili vezano za hrvatsku stranu, pominjući konkretan broj, a tada to nije bila zavnična cifra. Na osnovu čega ste vi tu brojku uneli u svoju knjigu? Da li znate, da li se uopšte sećate? Ako se ne sećate, nema problema.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kada bih navela nekakav broj, a potrebno je navoditi zvanične brojke, onda su tu udruženja za nestale osobe, ili ako govorimo o knjizi, brojke koje se spominju kao izvori u dokumentima su one koje potiču iz Tribunala (ICTY).

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Kada ste odgovarali na pitanje uvaženih kolega sa tužilačke i sa branilačke strane, vi ste uglavnom govorili o Hrvatskoj vojsci po hrvatskim selima, a po srpskim selima ste koristili termin paravojne jedinice. Moje pitanje glasi: da li su po hrvatskim selima bile paravojne jedinice, ili je bila regularna Hrvatska vojska? Pošto vi o tome sami se izjašnjavate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja nisam koristila izraz "paravojne snage". Ja sam koristila izraz "milicije". 1991. godine je bilo teško odrediti kakva je bila priroda tih milicija. Postojala je takozvana TO, Teritorijalna odbrana...

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Vi ste kaže... radili ste intervju sa zamenikom Merčepovim. Da li se radi o osobi koja se zove Blago Zadro?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. A da li vam je poznat podatak da su Merčepove jedinice bile u stvari paravojska, u to vreme u Vukovaru? Zbor narodne garde ja bila paravojna formacija, jel' vam to poznato, u to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja nisam davala nikakve kvalifikacije, što se tiče ove jedinice. Ja sam samo navela ime jedinice.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Pa budite ljubazni, pošto nas to sada interesuje, a imate iskustvo sa ratišta kao novinar, da li su to bile paravojne jedinice, upravo ove o kojima sada ovde govorimo... u to vreme. Zbor narodne garde?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zavisi od pravnog gledišta sa koga stvar posmatrate. Što se tiče ex Jugoslavije, sve što nije bila policija, redovna policija ili JNA, bilo je "para"- nešto. Prema tome, teško je odgovoriti, ako imamo u vidu da su srpske milicije ili hrvatske milicije sve bile paravojne snage. Ali je to u stvar pravne analize, a to nije u mojoj kompetenciji.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: HOS, o čemu ste se već izjasnili, da li je to bila paravojna formacija u Hrvatskoj u to vreme... Paragina?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mi smo ih zvali paravojna grupa, zato što se radilo o miliciji koja je poticala od jedne političke stranke koja je imala vrlo specifičnu ideologiju. Veoma posebnu.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. A da li se radi o takozvanoj ustaškoj ideologiji? Da li je vama poznato šta znači ustaška ideologija? I drugo potpitanje: da li su oni nastavili tradiciju fašističkog ustaškog pokreta iz Drugog svetskog rata u smislu politike, uniformi, znamenja koja su nosili i svega ostalog?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Radilo se o naoružanoj grupi jedne ekstremističke stranke, zaista.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li ste čuli u julu mesecu 1991. godine u Vukovaru, kod stvaranja tih hrvatskih snaga, da li su postojale formacije koje su se zvale Civilna zaštita, Hrvatska civilna zaštita?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nisam sigurna. Mislim da mi ta reč nije poznata. Bila sam na terenu, bila sam tamo upravo da bih sopstvenim očima videla da je tamo bilo različitih jedinica koje nisu postojale unutar

struktura ex Jugoslavije, bivše Jugoslavije, a koje su sve bile vezane za etničke grupe.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li ste došli do podatka da je u Vukovaru sa hrvatske strane angažovan veliki broj ljudi stranaca i ljudi iz inostranstva koji su bili plaćeni za učešće u ratu u Vukovaru? Da li ste došli do takvih informacija?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja sam čula za takve tvrdnje tokom rata u Hrvatskoj, kao i rata u Bosni i Hercegovini. To su tvrdnje koje su imale veze sa svim stranama.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala vam. Ja sam vas pitao kada ste bili u poseti Vukovaru, da li ste sreli ili čuli da postoje ljudi koji su tu došli iz inostranstva da ratuju na hrvatskoj strani?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U julu 1991. godine, ja nisam srela nikakve strance. Borce.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Tada kada ste pravili intervjue sa starešinama Zbora narodne garde to jest sa starešinama paravojnih formacija, po stavu Odbrane, da li su tada te formacije minirale grad, u smislu da li su postavljali mine i da li vam je trebala pomoć da prodrete, da izbegnete ta minska polja, da biste došli do Glavnog štaba tih hrvatskih snaga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Jedine mine koje sam ja videla na putu, nalazile su se pored vojnih kamiona koji su pripadali JNA. To su bile protiv-tenkovske mine i stajale su tu da bi blokirale mogućnost izlaska iz Vukovara, tako da stanovnici Vukovara ne bi mogli da odu prema selu, srpskom selu, koje je bilo malo dalje.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li to znači da ni pripadnici JNA nisu mogli da idu dalje od tih protiv-tenkovskih mina? Nego su ostali iza tog područja, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mine i vojni kamion su bili tu, ali ja nisam na tom kontrolnom punktu videla bilo kakve vojnike JNA. S druge strane, nalazile su se srpske naoružane grupe i mi smo sa njima razgovarali.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I da dovršimo sa ovim pitanjem. Rekoste da su te mine trebalo da spreče da Hrvati prodru u srpska sela, jel' tako? Inače ne vidim razloga zašto bi im išli u posetu u tom trenutku kad je rat? U prijateljsku posetu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nisam rekla da "prodru".

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Napadnu onda?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Prolaz je bio blokiran, ljudi nisu mogli da prolaze slobodno. Ja ne znam koji su tačno razlozi za to, ali svi su se plašili svih, to je tačno.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: U redu, hvala vam. Da li ste tada u julu mesecu posetili kao novinar kasarnu Jugoslovenske narodne armije u Vukovaru? Da bi se informisali kakva je situacija u vojsci u tom gradu koji je imao svoju ulogu, vama tada verovatno poznatu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naravno.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li ste dobili neka saznanja tada od Jugoslovenske narodne armije o situaciji u Vukovaru, pošto kažete da ste bili u kasarni? I da li se vojska mogla slobodno kretati tada po Vukovaru? Vojska, mislim na Jugoslovensku narodnu armiju?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da sam možda pogrešila što se tiče kasarne. Poseta kasarni je bila u stvari u Vinkovcima.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ali razgovarala sam sa vojnicima u tom kraju, kao i u Beogradu o situaciji. I položaj vojske je bio jasan.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. U julu mesecu 1991. godine kada odlazite u Štab, to jeste Stožer Zbora narodne garde, kako ste ušli u Vukovar? Da li ste slobodno ušli, ili ste imali, ili vas je neko posebno uveo, i sproveo do jedinica Zbora narodne garde?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Postojao je jedan put do Vukovara, mislim da je put išao preko Iloka, ako ne grešim. Morala bih da pogledam kartu. Nije bilo srpskih sela ili kontrolnih punktova na putu. Dakle, iz Srbije ako se ide ovim putem, a ne drugim putevima, uspeli smo bez problema da uđemo u Vukovar. Ali, kao novinari, mi smo isto tako mogli da prođemo kroz srpska sela i kroz kontrolne punktove. Kontrolni punktovi su bili tu za lokalno stanovništvo. A u Vukovar smo išli da se vidimo sa funkcionerima, sa gradonačelnikom, išli smo u Štab hrvatskih snaga koji je bio u blizini da bi videli kakva je situacija.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Ko vam je zakazao taj sastanak sa pripadnicima Hrvatskog štaba?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Niko. Mi smo došli u Vukovar, otišli smo u Gradsku skupštinu da sretnemo gradonačelnika ili osobu koja je zamoljena od strane Zagreba da bude na čelu civilnih vlasti u Vukovaru i onda smo tražili... otišli smo na lice mesta. Možda je bio nekakav telefonski poziv, ne sećam se, možda je gradonačelnik telefonirao da bi mogli da odemo da posetimo Štab. Ali kada izveštavate, ne zakazujete uvek sastanke unapred, ne možete uvek. Jednostavno pokušate i vidite kakva je situacija na terenu.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I dakle, tada niste posetili kasarnu Jugoslovenske narodne armije u Vukovaru, jel' tako? Niti znate situaciju u kojoj je bila vojska Jugoslovenske narodne armije unutar Vukovara u to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja sam imala svoje sedište u Beogradu, tako da sam znala zvaničnu poziciju vojske. Ja sam otišla da izveštavam da bih videla kakva je situacija, da se lično upoznam sa prisustvom nekoliko naoružanih grupa, da vidim koji su pravi, stvarni rizici tokom oružanog sukoba koji se tek pomaljao, koji je tek počinjao, tako da je to bio cilj mog putovanja tamo. Ja sam htela da odem dalje od pustih razgovora koji su najčešće bili čista propaganda.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I da li ste utvrdili da je kasarna Jugoslovenske narodne armije tada bila okružena pripadnicima hrvatskih raznih paravojnih snaga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne na taj način. U tom kraju je bilo naoružanih snaga, nekoliko vrsta naoružanih snaga, bile su brojne. Ali nije bila u toku opsada, nije mesto bilo opkoljeno, nije bilo nekakvih posebnih saobraćajnih problema što se tiče lokalnog stanovništva.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li ste čuli da je Tomislav Merčep tada vršio neke zločine nad civilnim stanovništvom? I da li ste danas došli do takvih saznanja?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Bilo je glasina o tome, kao što je bilo puno glasina o zločinima koje je navodno jedna strana počinila protiv druge strane. I sve je zavisilo od toga koju bi etničku grupu pitali o tome. Bilo je mnogo izveštaja u novinama o navodnim zločinima Merčepovim, ali ja ne mogu da potvrdim da li se to desilo ili nije, ali je on u mnogim pričama kao što je ova osumnjičen za takve stvari.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: I definitivno, da li ste bilo kada, u bilo kom članku vašem, pisali o zločinima nad srpskim civilima? Bilo kada i bilo gde?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naravno.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Gde?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U novinama "Le Monde".

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala vam.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: U mojoj knjizi.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li se sećate... da li znate u stvari ko je osoba koja se zove Markica Rebić?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ime mi je poznato, da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ako vam kažem da je on bio pomoćnik ministra odbrane Hrvatske, da li onda mislimo na istu osobu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Je bih zamolio, časni Sude, da na ekran stavimo dokaz 299. BHS verzija 2D08-0064, a engleska verzija 2D08-0084. Pošto ste radili... a jel' vidite na ekranu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ovde se radi o jednom dokumentu, odokumentu koji je potpisao... upućeno je Ministarstvu odbrane i predsedniku Franji Tuđmanu, predsedniku Republike Hrvatske. A dole na kraju u potpisu vidite, Markica Rebić, pomoćnik ministra. Da li vidite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Da li ste vi... Sada bih zamolio službenika Suda da nam postavi upravo ovu stranicu koju sam tražio 2D08-0064. Ako možete da uveličate, molim vas. Hvala. Da li vidite V rimsko? I naslov "Rad na pripremi svedoka u drugim procesima pred Međunarodnim krivičnim sudom". Jel' vidite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Ovde piše, a misli se na... upravo na ovu, da prevedem, da vam bude lakše, Tajnu službu Ministarstva odbrane koja je uradila ovaj dokumenat koji smo mi uveli kao dokaz. Ovde piše da je ova služba sudelovala u pripremi svedoka Optužnice u slučaju potvrde Optužnice protiv *Mrkšića, Radića i Šljivančanina*, te u postupku protiv *Dokmanovića*, a u zagradi postoje imena svedoka koja ne moramo sada navoditi, vi ste ih pročitali. Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Znači, imate dole 6. paragraf, u kome piše "Elementi protivobaveštajnog i obaveštajnog rada ove službe". Jel' vidite to? Potvrđujete?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Ja ću vam pročitati 2. tačku, a časni Sude, na kraju ću objasniti zašto ovo svedokinji ovako postupno predočavam, pre nego što joj postavim definitivno pitanje. U 2. tački piše: "Temeljom protivobaveštajnog rada ova služba je utvrdila postojanje još sedam tajnih optužnica protiv Hrvata iz Srednje Bosne". Jel' to piše?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I na kraju ću vam pročitati ovu poslednju tačku, da vas ne bih zamarao celim tekstom, znači, šta gore sve piše, "Prethodno je moguće, jer je služba u nedostatku obaveštajne potpore svojim operacijama i analizama od strane HIS-a", to je ova Tajna služba, "izvršila obaveštajni prodor u Međunarodni krivični sud". Jel' to piše?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne vidim to.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: E sada, poslednja tačka, vidite?
SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. I da dovršim sa ovim čitanjem, poslednja tri reda ove 5. tačke govore: "Kroz ovu suradnju, služba je do sada pribavila značajnu dokumentaciju Međunarodnog krivičnog suda" u zagradi "(oko 70 fajlova originalne dokumentacije)" zatvorena zagrada. "Preko spomenutih suradnika, dobivali smo i druge tekuće informacije o tajnim optužnicama, namjerama i aktivnostima tužitelja i angažovanju svjedoka". To piše u ovoj 5. tački. Jeste videli to?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne poslednju rečenicu.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Idemo ponovo. Poslednja rečenica je sada na ekranu, sad je prva. Jel' vidite?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li znači to da potvrđujete da sam ovo tačno pročitao?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da ste tačno pročitali.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Moje pitanje glasi. Od kada ste vi zaposleni u Tužilaštvu u Hagu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Od oktobra 2000. godine.

TUŽILAC MOORE: Ja se izvinjavam, nisam ranije hteo da se umešam zato što sam čekao tačno da vidim kakva je poenta. Ovo je dokument koji je napravljen pre nego što se gospođa Hartman priključila Tužilaštvu ili bila zaposlena u Tužilaštvu. Mislim da je ovo dokument od 4. juna 1998. godine. To je prvi prigovor. Drugi prigovor se odnosi na to sa čime ovo ima veze? *Via-a-vis* izvora Optužnice, neke tačke Optužnice ili dokaza koji je ona pružila. To je dve godine pre njenog zaposlenja.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Boroviću?

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Pa upravo, prvi prigovor je neosnovan, jer sam hteo da budem korektan prema svedoku, i da upravo pitam: kada je zaposlena, iz razloga da ne bi ona eventualno... i sugerisano sa moje strane, bila dovedena u izgled da je ona jedan od ljudi koji je možda pomagao Hrvate. To sam korektno pitao, što znači da mislim da ni svedok nema primedbe na moje prvo pitanje. Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da ste imali pravo.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: A što se tiče druge stvari, pitam svedoka koji je bio portaprol Tužilaštva: da li je Tužilaštvo povodom ovog izveštaja, sprovelo bilo kakvu istragu da bi se utvrdila autentičnost podataka iz ovog izveštaja? Da li je to vama poznato?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pojma nemam. To nije vrsta informacije koju sam ja mogla da imam.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. A na kojim poslovima sada radite u Tužilaštvu?

TUŽILAC MOORE: Ponovo. Zašto je to relevantno za ovo suđenje, pitam se ja?

ADVOKAT BOROVIĆ: Ponovo ću biti veoma korektan. U trenutku kada je ova svedokinja predložena da bude svedok Tužilaštva, tada je bila zaposlena na mestu portparola, a nakon te odluke da bude svedok, iznenada prelazi na novu dužnost. Možda to ima neke veze sa ovim predmetom? To je razlog zašto, čini mi se, hoću da saznam tu informaciju. Mislim da to ne šteti ni interesima Tužilaštva. Dakle, ja ostajem kod svog pitanja: na kojim poslovima radi sada ova svedokinja, da bih proverio neke druge informacije koji u okviru istražiteljskog rada Odbrana ovih dana upravo sprovodi.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Boroviću, Pretresno veće smatra da ste vi u dovoljnoj meri istražili ovo pitanje i da možete preći na sledeće pitanje.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Vrlo elegantno. Svedokinja je rekla da je radila za nekoliko ambasada, u vreme kada je slala izveštaje sa područja ratom zahvaćenog u Jugoslaviji. Odnosno, da je slala izveštaje i da je obavestavala razne ambasade, vezano za svoj novinarski rad iz Jugoslavije. Da li sam u pravu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, to nije tačno.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Onda budite ljubazni, pa nam recite u kom ste kontekstu pomenuli, možda nisam dobro čuo, da ste radili za različite ambasade? To ste danas izjavili?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kad govorimo konkretno o tom periodu, niste u pravu. Tada sam pisala sažetke o pisanju štampe. To je dakle period pre nego što sam počela da radim kao dopisnica "Le Monda", pre 1990. godine. Dakle, tada sam radila pregled štampe za strance, pogotovo za ambasade. Ja u to vreme nisam pisala nikakve članke u samom "Le Mondu" i nisam pkrivala događaje kao takve, kao što ste vi rekli. To je bilo pre 1990. godine. Ja nisam imala nikakve druge kontakte, osim da postavim novinarsko pitanje nekoj ambasadi. Od trenutka kada sam postala dopisnik za "Le Monde".

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: U redu. Da li ste čuli za generala Doman Kušića?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Hvala. Da li je on Hrvat?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Naravno. Po nacionalnosti, da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Odgovor nije ušao, svedokinja je rekla "da". Da li je taj general po vašem saznanju bio general KOS-a, Kontraobaveštajne službe, u vreme kad je on radio?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, između 1971. godine i 1974. godine. A ja sam mog muža srela 1982. godine, u vreme kada je moj svekar, bio više godina u penziji.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Vi ste nam upravo rekli da je to otac vašeg supruga, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT BOROVIĆ – PITANJE: Još jedno pitanje. Da li ste vi bilo kada, kao portparol predlagali da se ponovo uvedu sankcije Srbiji, pošto su bile svojevremeno uvedene, pa skinute. A vi ste kasnije kao portparol... da li ste tražili da se uvedu sankcije Srbiji?

TUŽILAC MOORE: Žao mi je, ali ja ponovo moram da uložim prigovor. Kad se kaže kao portaprol, izgleda da se misli na njen položaj u Tužilaštvu, a to po našem mišljenju nije relevantno za ovo suđenje.

ADVOKAT BOROVIĆ: Časni Sude, mislim da je ovo upravo veoma relevantno, jer tu proveravamo kredibilitet svedoka, kome inače nisam ni mislio postavljati neka posebna pitanja, dok sama nije na pitanje uvaženog kolege tužioca davala neke odgovore. Dakle, ovo pitanje je vrlo jednostavno: Da li istupajući ispred ovog Tužilaštva čiji je svedok, predlagala da se uvedu sankcije Srbiji?

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Prigovor se usvaja, nastavite sa sledećim pitanjem, gospodine Boroviću.

ADVOKAT BOROVIĆ: Hvala vam časni Sude, poštovaću vašu volju pa sam skratio da bi danas stigli sa ovim svedokom, i nemam više pitanja. Hvala vam.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Lukiću, izvolite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE : ADVOKAT LUKIĆ

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Dobar dan poštovani Sude, i dobar dan svim učesnicima u postupku. Dobar dan gospođu Hartmann. Ja sam Novak Lukić, branilac Veselina Šljivančanina, pa ću vam u ime tima njegove Odbrane sada

postavljati pitanja. Mi smo čuli da ste vi bili znači... najviše ću se fokusirati normalno na period o čemu ste svedočili, na onaj period kada ste bili dopisnik "Monda" iz Beograda i o ta dva vaša članka koja su i predmet, da kažem... dva vaša odlaska u reon Vukovara, koji su bili predmet vašeg svedočenja. Mi smo čuli da ste vi znači, bili dopisnik francuskog "Le Monde" u Beogradu, u periodu od 1990. godine do 1994. godine. Ja pretpostavljam da je to bilo predstavništvo za celu Jugoslaviju tada u Beogradu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Svakako.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja znam da vi razumete naš jezik, ali prevodioci imaju puno problema, pa vas molim, i mene često opominju, da sačekate malo iza mog pitanja da se moje pitanje prevede. Ili možete da svedočite na mom jeziku, ako vam je lakše. Ja pretpostavljam da ste vi bili zaduženi da kao dopisnik iz Beograda pratite sva važnija dešavanja, pre svega politička kojih je tad, složićemo se, bilo jako puno i u Beogradu i na prostorima Jugoslavije. Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tako je.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li grešim ako tvrdim da je "Le Monde" jedna zaista svetski ugledna novinska kuća bila u to vreme?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tako je

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja nisam dobio prevod na BHS-u, ali sam razumeo odgovor. Takođe, pretpostavljam da u svojim tekstovima, kada ste slali vaše izveštaje, niste imali nikakvih pritisaka od svojih urednika u pogledu sadržaja tekstova, i u pogledu neke cenzure na vaše izveštaje.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, nije bilo cenzure. Bilo je opreza i proveravanja činjenica.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ste u pisanju vaših tekstova, a ja se fokusiram na 1990. godinu, 1991. godinu i 1992. godinu, da li ste imali bilo kakve cenzure, klasične da kažem cenzure, ili... da kažem, protivljenja da se neki od strane vlasti Jugoslavije da se neki tekst objavi, sadržaj nekog teksta? Da li su tražili da kontrolišu na bilo koji način vaš tekst pre nego što ga pošaljete u Francusku?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je nemoguće. Novina ne bi imala dopisnika u nekoj zemlji kad bi lokalne vlasti tražile da čitaju članke koje taj dopisnik piše pre nego što ih pošalje. Moguće je da kod nekih intervjuja neki viši zvaničnik zatraži pravo da autorizuje konačni tekst intervjuja, to se naravno dešava. Međutim, nijedan zapadni dnevni list ne bii imao dopisnika u Jugoslaviji da su lokalne vlasti imale pravo da pročitaju tekst pre nego što se taj tekst pošalje. Prema tome, na vaše pitanje odgovaram odrično "ne".

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Možda moje pitanje deluje malo naivno, ali sam želeo da isključim svaku mogućnost da je neko mogao da vrši takvu vrstu pritiska na vaše izveštaje, od strane lokalnih vlasti.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pritisci mogu doći kasnije, nakon objavljivanja, ili kritike.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja sam shvatio iz vaših odgovora gospodinu Mooreu, da ste vi radili verovatno i veći broj intervjuja sa poznatim ličnostima da kažem, bivše Jugoslavije. Možete li nam reći bar neki primer od značajnijih političkih ličnosti sa kojima ste obavili neposredno intervju, i da nam kažete takođe, na koji način ste stupili u kontakte sa takvim ličnostima?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Odabraću neka imena koje se odnose na taj period, period o kome govorimo, 1991. godina i 1992. godina. Svi su ti intervjui obavljani na BHS-u. Dakle: Borislav Jović, Momir Bulatović, Vladislav Jovanović, Franjo Tuđman, Radovan Karadžić, Vinko Pandurević, Vojislav Koštunica, Dobrica Ćosić i tako dalje.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ste pokušali nekad da tražite da napravite intervju sa mojim klijentom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sa Šljivančaninom, izvinite. Razgovarala sam sa njim 18. novembra 1992. godine na vukovarskom groblju, a da pre toga nisam dogovorila taj intervju. Govorila sam sa njim na više konferencija za štampu u vukovarskoj kasarni tokom onog puta koji je vojska organizovala za predstavnike štampe. To je bilo negde oko 20. ili 21. novembra 1991. godine, ne sećam se precizno datuma. On je 18. novembra 1992. godine razgovarao sa drugim novinarima koji su bili na groblju u Vukovaru. Međutim, ako govorimo o klasičnom intervjuu gde jedan novinar intervjuiše jednu osobu, ne.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: To je bilo suštinski moje pitanje. Vi ste opisali ovde u glavnom ispitivanju vaše kontakte s njim. Moje pitanje je bilo: da li ste u periodu dok ste bili u Beogradu, od 1990. godine do 1994. godine, kao novinar "Le Monde", zatražili da s njim, znači da ste se... ovo su pretpostavljam bili susreti, koji su bili organizovani za veće grupe novinara i tako dalje, a moje pitanje je: da li ste ikad zatražili da s njim obavite intervju? To je konkretno pitanje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Hvala. Kažite mi sada - gospodinu Mooreu ste, i svedočili ste pred Sudom, da ste faktički 1994. godine postali, da kažem, *persona non grata* u Srbiji? Da li ste 1990. godine 1991. godine i 1992. godine imali bilo kakve informacije da ste u tom trenutku napoželjni novinar u Srbiji, odnosno Jugoslaviji?... Ili prostije, da li ste dobijali bez problema vaše produženje boravka za 1993. godinu i 1994. godine, eto da se tako vežemo za odnos vlasti prema vama?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moja novinarska akreditacija obnavljana je svake godine sve do aprila 1994. godine, kada odjednom nije obnovljena.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Hvala. Ja sam iz vaših odgovora gospodinu Mooreu, kada ste objašnjavali faktički profil vašeg... vrste vašeg novinskog poziva kojim ste se bavili u tom periodu, i objašnjavali šta je specijalni izveštač-dopisnik, ja sam shvatio da je osnovni profil vašeg novinarskog rada bilo izveštavanje, dopisništvo. Prenošnje informacija uz, pretpostavljam neke komentare. Da li možete da to nekako tako definišem, ili želite da objasnite to malo više svojim rečima?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Rad stalnog dopisnika u nekoj zemlji, bez obzira koja je to zemlja, jeste da pokriva sve događaje u toj zemlji. Isto tako, on treba da analizira situaciju, ali nije njegov posao da iznosi komentare, jer je to ipak više posao urednika. Naš se posao odnosi na izveštavanje o činjenicama.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Iz vaših članaka ja vidim da to nije klasično izveštavanje, kao što izveštava na primer Frans pres. Ja iz vaših članaka vidim da vi dajete i vaše opise, vaše utiske, o tome ćemo kasnije, vaše komentare. Nije isključivo činjenica, zar ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja ne radim za novinsku agenciju. Ja nisam u to vreme radila za novinsku agenciju, radila sam za jedan dnevni list. A u dnevnom listu su neki članci, da tako kažem bogatiji od običnog novinskog izveštaja novinske agencije. Morate događaje opisati na jedan živopisan način, kako biste na bolji način rasvetlili činjenice.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Faktički da kažem, u svom izveštavanju dopisnika novinske kuće, a ne agencije, daje se više mogućnosti za neku slobodniju interpretaciju od suvoparnog izveštavanja kako rade agencije?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne radi se tu o slobodi, nego o formi. Kriterijimi, profesionalni kriterijumi su isti, morate da proverite informacije koje dobijate. Ali, u jednom novinskom članku imate više prostora nego u izveštaju novinske agencije. Moj rad bio je veoma sličan radu svih dopisnika međunarodnih listova.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ovaj vaš prvi odlazak, oktobarski da kažem, iz 1992. godine, ja sam ga tako nazvao, prvi odlazak, videli smo da ste i prethodno bili na.. na toj teritoriji. Ali, povodom te konferencije za štampu koju su održali Clyde Snow i Mazowiecki, da li to možemo opisati kao klasično istraživačko novinarstvo? Ta vaša odluka da odete, da pokušate da nađete lokalitet te grobnice?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja ne bih želela da taj moj članak stavim u neku posebnu kategoriju. Sve je to deo rada jednog novinara, koji mora da pokuša da izvesti o činjenicama i da pokuša da sazna istinu o nekim specifičnim situacijama. Ponekad u tom procesu morate da sprovedete i istragu i to onda zaista izgleda kao istražni posao. Međutim, naša ideja je bila jednostavno da pokušamo da ustanovimo niz činjenica i da pokušamo da rešimo tu enigmnu nestalih ljudi iz vukovarske bolnice, ali mi nismo imali pojma kakav će biti krajnji ishod svega toga.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ja grešim ako kažem da vi kao dopisnik, ako ste hteli da proverite tu informaciju, trebali ste da razgovarate ili sa Mazowieckim ili sa Clyde Snowom ili da budete na toj konferenciji za štampu. A vi ste se odlučili na drugi put. Vi ste se odlučili da tražite i da istražite tu informaciju na drugom mestu. Zato ja to tretiram kao istraživačko novinarstvo.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Vrlo je važno da vam objasnim to da je koleginica sa kojom sam išla, Helena Despić-Popović, bila na toj konferenciji za štampu u Zagrebu i ona je ta koja je pročitala članak objavljen 2. oktobra u "Vjesniku" u kojem jedan očevidac pod pseudonimom Ivan, opisuje ono što se dogodilo. I ona jeste pitala Mazowieckog i njegov tim ali su oni odbili da odgovore. Prema tome, kad se ona vratila iz Zagreba i došla u Beograd gde je inače bila stacionirana, rekla je: "Hajde da zajedno tamo odemo i da ustanovimo da li tu postoji neka veze jer oni odbijaju da odgovore".

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: I vi ste i u vašem članku napisali da Ujedinjene nacije nisu htele da daju nikakav komentar iz razumljivih razloga oko lokaliteta - toga što je otkriveno. To ste napisali u članku i onda, s obzirom da od njih niste dobili nikavu informaciju, krenuli ste da pokušate sami da nađete odgovor, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ujedinjene nacije nisu želele da kažu gde se nalazila ta masovna grobnica i to iz očiglednih razloga, rekli su da žele da zaštite lokalitet. Nisu želeli da se sa lica mesta uklone dokazi, nisu želeli da štampa odlazi na sam lokalitet i ono isto tako što nisu želeli da kažu je ko su žrtve, a ko su osumnjičeni. Ko... koja strana se sumnjiči za te... za te zločine.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Kad ste obavili razgovor tog dana sa predstavnicom civilnog sektora u... Erdutu ja mislim, i tražili službenu potvrdu onoga kako ste objasnili gospodinu Mooreu. I rekli ste da je ona bila iznenađena. Da li ste joj vi rekli šta imate nameru da uradite sa tim što ste otkrili, da li ste joj rekli da ćete to da objavite, i kakva je njena reakcija bila na tu vašu informaciju, ako ste joj to rekli?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Nju je iznenadila činjenica da smo pronašli lokaciju masovne grobnice, zato što je tim koji je bio zadužen da to pronađe, imao poteškoća da pronađe samo mesto. A tražili su to još od septembra. Međutim, ona nije znala da smo mi imali onaj iskaz očevidca. Verovatno je nisu obavestili da je taj iskaz objavljen u tim hrvatskim novinama. I kad smo mi pokazali članak, onda je ona shvatila kako smo mi uspeli da pronađemo lokaciju grobnice. I onda je ona potvrdila kontekst svega ovoga, i znala je da ćemo mi o tome objaviti članak.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li je ona to odobrila vama? Da li je rekla "Slažem se da objavite članak" ili je rekla "U interesu Ujedinjenih nacija mislimo da nije još vreme da se to objavi".

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pa mi nismo čekali nikakvo odobrenje, nikakvu dozvolu sa njene strane. Međutim, ona je rekla da zbog zaštite dokaza to ne bismo trebali da objavimo. Drugim rečima, ona nam je ostavila odrešene ruke da radimo naš posao. To je sasvim uobičajena stvar. Nas to nije iznenadilo, niti smo mi od nje tražili neku dozvolu.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ali vam je ipak stavila do znanja da u interesu Ujedinjenih nacija u tom trenutku nije da se ta vest objavi? U tom trenutku?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ne. Ona ništa nije rekla, nije tome ništa rekla. Mediji su nezavisni. Ona ima informacije. I za nju je postojala samo opcija da te informacije ne potvrdi, da jednostavno zatvori vrata, ili da potvrdi i da kaže "Da, to je istina". I sat vremena pre nego što je moj članak objavljen u "Le Mondeu" kad je puštena vest agencije Frans press, onda je i sam gospodin Mazowiecki, ne znam gde se on tada nalazio, potvrdio da je masovna grobnica koju je njegova Komisija otkrila pre nekoliko dana, da je to masovna grobnica na "Ovčari".

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja sam dobio loš prevod, sad vidim na engleskom prevodu na stranici 82, red 22 da ste vi rekli da ona nije bila za to, a ja sam dobio... ali razumeo sam sada vaš drugi odgovor, tako da neću oko toga da se više... Ja sam dobio loš prevod na BHS-u, inače na engleskom je očigledno prevedeno pravilno. Ovo što je napisano na stranici 82 u redu 23, 22 red: " But however, she didn't say that for the protection of the evidence we should not publish it" Jeste tako izjavili? Iz ovoga vidim da je ona bila ipak protiv toga?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ne.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Dobro. U svakom slučaju, moje sledeće pitanje. Reakcija Mazoweckog je bila sat vremena nakon što je Frans press objavio informaciju, znači nakon objavljivanja članka vaše koleginice, Mazowiecki je morao da...

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Oprostite gospodine Lukiću, možemo li ovo da objasnimo, jer sada u ovom trenutku nije jasno šta je tačan odgovor.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Evo, ponoviću još jedanput. Ja mislim da sam ja imao problem, a ne svedok. Da li predstavnik UNPROFOR-a (United Nations Protection Forces) za civilne poslove, kome ste rekli vašu informaciju i da ćete to objaviti, da li je ona negodovala da vi to objavite, bez obzira što zna da ne može na vas da utiče?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ona ništa u tom smislu nije spomenula. Nije rekla da nešto treba učiniti ili nešto ne treba učiniti. To pitanje se jednostavno nije ni postavilo.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Evo još jedno pitanje pa ćemo na pauzu, ovo malo pre što sam pitao. Da li ste stekli utisak da je Mazowiecki dao tu izjavu samo zato što je objavljena informacija vaše kolegice tog dana? Kojom je potvrdio da kažem, vaše otkriće i dao više informacija od onog što je dao na konferenciji za štampu. Moj zadnji deo, pitanje - i da je time, na osnovu vašeg članka, više informacija otišlo nego onog što je bilo na konferenciji za štampu u Zagrebu. Da ste vi i vaša kolegica objavljivanjem tog članka, da kažem, naterali Mazovjeckog da ipak da potvrdi zvaničnu onoga o čemu ste vi napisali. Da li je to vaš utisak?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To uopšte nije pitanje mog utiska. Činjenica jeste da je Mazowiecki, govoreći o izveštaju agencije Frans press, potvrdio da je pronađena masovna grobnica 18. oktobra 1992. godine otkrivena na vukovarskom području – masovna grobnica na "Ovčari". Tamo je upravo bila - na "Ovčari".

ADVOKAT LUKIĆ: Poštovani Sude, da li je vreme sada da napravimo kratku pauzu?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: U redu. Imaćemo pauzu od 20 minuta i počecemo u 15.25 časova.

(pauza)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Lukiću, izvolite.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja bih jednu samo, pre nastavka ispitivanja, jednu malu da kažem, sugestiju ili predlog. Pošto me je gospodin Moore obavestio da izgleda nema svedoka za sutra, a ja ne mogu da obećam da ću završiti do kraja predviđenog radnog vremena, pa je možda najbolje u 16.30 časova da vidimo, zavisno normalno i od brzine mojih pitanja i odgovora, pa eventualno ako ostane malo pitanja da produžimo. To bi bio moj predlog ako, normalno, pod uslovom da ne postoji sutra svedok i da gospodin Moore nema drugih predloga za sutra.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Lukiću, ja svakako želim da vas ohrabrim da završite do 16.30 časova. Ali, videćemo gde ćemo stići. Izvolite, nastavite.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Tabulator broj 3, to je vaš isečak iz novima, članak objavljen u "Le Mondu" 29. oktobra. Moje pitanje je sledeće: Ovaj podnaslov "svedočenje Ivana", da li ste u tom delu, koji je potpisan, koji ste vi potpisali, da li je sve to što je tu navedeno, faktički ono što ste, da kažem, uzeli

iz "Vjesnika", ili tu ima i nešto drugo, van onoga što ste pročitali u "Vjesniku"?
Da li se sećate?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Članak iz "Vjesnika" i svedočenje Ivanovo bio je temelj za moju reportažu. I zbog toga se i spomnje u mom članku. Ali moj članak je nastao kao rezultat svega sa čime sam se ja suočila na terenu. Ali ja spominjem Ivanovo svedočenje kao početak rada na onome što me je onda dovelo do objavljivanja toga članka.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja bih vas zamolio, pošto ste vi da kažem i autor, podnaslov koji je preveden na BHS-u "tukli su ih satima", pa bih molio da pročitate naglas pasus koji počinje od 18. do 19. novembra. To je 2. pasus, da pročite naglas polako.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislite "od kraja rata u Hrvatskoj"?

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ne, ne. Znači u BHS-u podnaslov koji glasi "tukli su ih satima", pa drugi pasus počinje "Od 18. do 19. novembra posle podne, Jugoslovenska vojska Međunarodnom komitetu Crvenog krsta...". U originalnom tekstu, to je drugi... drugi stubac, pa zadnji pasus dole.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne mogu to da pronađem.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: ERN stranica 04692380?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Vidim sada, izvinite. Jer, imala sam obe stane, pa...

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Znači, taj pasus koji počinje "18. i 19..."

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: "Od 18. do 19. posle podne Jugoslovenska vojska je Međunarodnom komitetu Crvenog krsta (ICRC) zabranila pristup bolnici i sprečila da na taj način sastavi spisak ranjenika i zarobljenika. Sve do 19. novembra popodne MKCK je posmatrao odlaske i dolaske kamiona, ali nije mogo da interveniše. A kad je Crvenom krstu najzad dopušteno da uđe u zgradu, u njoj je bilo samo pedesetak ljudi.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li se sećate, da li je ovo deo svedočenja tog Ivana u "Vjesniku", ili nešto što ste vi autor u ovom tekstu?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Sumnjam da je to bilo u članku iz "Vjesnika". Jer, to smo videli na TV-u. Slike na televiziji prikazivale su predstavnike Međunarodnog komiteta Crvenog krsta ispred bolnice.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Kažite mi zašto piše ovde, to ne razumem, "da sastavi spisak ranjenika i zatvorenika". Kojih zatvorenika? Koji zatvorenici su bili u bolnici po vama?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To su informacije kojima smo raspolagali u to vreme. Pretpostavljam da ti ljudi nisu mogli da se slobodno kreću. Znali smo da je tamo bilo i ranjenika i zarobljenika. Ljudi iz bolnice nisu bili slobodni da odu gde žele.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: A vi ste te ljude nazvali zarobljenicima. Da li ste... jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ste bilo kada pokušali da razgovarate i da napravite intervju sa gospođom Vesnom Bosanac u pogledu toga da li je spiskove dala Crvenom Krstu? Možete li samo kratko odgovoriti, da ili ne, pa da idemo dalje.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, nisam sa njom vodila poseban intervju.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Kada je vaš taj članak objavljen, da li su vaši urednici u Parizu tražili da i dalje radite na tom slučaju, da upoznate neke nove informacije? Da li su vas pothranjivali u tome da i dalje pokušate da saznate nešto oko te grobnice?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne posebno. Ako novinar raspolaže nekim informacijama onda su ona ili on slobodni da to učine, ali mi nismo istražitelji, jer ako nemamo dovoljno podataka, dakle, mi radimo na osnovu proverenih informacija koje su potvrđene. Sve što bi se dalje od toga išlo bi bilo u području navoda i spekulacija.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Jedina dva izvora, kada ste se odlučili da krenete u pronalazak da kažem, te grobnice, su bili članak u "Vjesniku" i konferencija za štampu u Zagrebu, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, jer sam želela da znam da li je ta grobnica na području Vukovara ona grobnica koja bi mogla da ima veze sa nestalima iz bolnice. Dakle, želela sam da ustanovim da li postoji veza između ta dva događaja.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Sad ćemo preći na dešavanja 18. novembra 1992. godine. Vi ste u izjavi koju ste dali ovde Tužilaštvu opisali da ste prvo uradili intervju sa ministrom... zamenikom ministra odbrane Milanom Milanovićem na erdutskoj tvrđavi u Vukovaru. Da li se sećate, da li je tom prilikom bio tu neki skup ljudi iz Vlade SAO Krajine, gde ste njega zatekli prilikom tog intervju. Da li je prilikom toga bila neka svečana akademija ili tako nešto?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Toga dana tamo je zaista bilo mnogo ljudi iz javnog života Srbije, dakle ne samo iz Republike Srpske Krajine nego i iz Beograda, kao na primer Brana Crnčević, a i neki drugi ljudi koji su došli.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ali hronološki u vašoj svesci, to je da kažem vaš prvi zapis?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Tačno.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Susret sa mojim klijentom, kako opisujete je bio na vukovarskom groblju. Moje pitanje je: da li ste ga tada prvi put videli? Tog dana?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, na vukovarskom groblju, to je bilo prvi put.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Da li je taj dijalog koji ste vi, kažem, lično obavili sa mojim klijentom, da li je on bio pre obraćanja Šljivančanina građanima, gde ste hvatali beleške, koje ste naveli u vašoj svesci?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ste se vi njemu predstavili ko ste i šta ste?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da nisam. Jer, htela sam da dobijem spontani odgovor, tako da sam odmah postavila svoje pitanje, tako da nisam stigla da se predstavim. Sve se to odigralo vrlo brzo.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Vi ste rekli da ste se odvojili od novinara koji su tu bili i njemu prišli. Da li je on u tom trenutku bio sam?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Verujem da jeste.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Ja moram predočiti tvrdnje mog klijenta, da tog dana u Vukovaru ni u jednom trenutku nije bio sam, da je sve vreme uz njega bilo i obezbeđenje koje je morao da ima.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moguće je da su bili odmah iza njega, ali kada sam ga videla kako se približava, ja sam mu se obratila.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Znači, taj vaš dijalog je mogao još neko da čuje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne verujem. Taj dijalog se ne bi ni odvijao da je bilo još ljudi prisutno.

ADVOKAT LUKĆ - PITANJE: Da li ste vi njega odveli u stranu da razgovarate u četiri oka?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne. Ne, odvojila sam se od grupe novinara i krenula prema njemu u vreme kada je on ulazio na groblje. I krenuo je prema mestu gde su bili novinari. I na tom putu mi smo se susreli i ja sam mu postavila svoje pitanje, on je odgovorio. I posle toga smo zajedno prišli novinarima, ne sećam se više tačno, to je možda bilo desetak metara od tog mesta. Dakle, ja nisam... ja sam samo krenula prema njemu.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ali vi tvrdite da taj vaš dijalog nije mogao niko da čuje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne sećam se. Sasvim sigurno je bilo ljudi koji nisu bili jako daleko i moguće je da je to neko čuo, ali ja se toga ne sećam. Ali znam da se taj relativno kratak dijalog tako odigrao. Mi smo bili samo donekle izdvojeni od drugih. Dvojica mojih kolega su nam onda

prišli, ali je gospodin Šljivančanin nastavio da se kreće prema drugim novinarima i mestu gde je trebalo da se održi deo ceremonije. Gospodin Šljivančanin je tada bio vrlo otvoren prema medijima i spremno je sa njima razgovarao.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Kažite mi ono što je u beleškama, što ćemo sada pogledati malo, ali što navodite kao njegove reči. Da li se sećate gde je on to govorio? To je u vašim beleškama, kako ste vi to... znači to je tabulator 4. Počinje od stranice 04692394. To što ste napisali na te, da kažem tri stranice vaših beležaka, da li se sećate gde je on to govorio, što ste zapisali?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ako se dobro sećam, na centralnom gradskom trgu je sasvim sigurno održao govor, ali se ne sećam više da li je nešto govorio i na groblju. Dakle, sve je to bilo svakako toga dana. A budući da je to na samom početku mojih beležaka, moguće je da je to zaista bilo na groblju, ali ne mogu da budem potpuno sigurna.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ovo vas pitam zato što, da kažem, gradski trg i govore na gradskom trgu pominjete tek od stranice sa ERN oznakama 400, pa na dalje.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zbog toga je moguće da je tu reč o prvom govoru koji je održao, a koliko se sećam, govor na gradskom trgu održan je početkom popodneva. Dakle, on je došao na tu ceremoniju, a sama ceremonija na groblju održana je tokom dana.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Moj klijent u odnosu na ove reči koje su napisane u ovim beleškama, on tvrdi da delovi tih, kako se on seća tih reči, da je to deo intervjuja koji je on dao Radio Vukovaru, a koji se tog dana često prenosio. Da li ste možda vi te beleške... čuli tokom emitovanja tog dana na Radio Vukovaru, koje su se stalno ponavljale, ili se sećate da ste neposredno hvatali njegove reči u prisustvu Šljivančanina?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne vidim kako bih... s obzirom da sam toga dana putovala i da sam bila na licu mesta, ne mogu da zamislim kako bih mogla da slušam radio. Moguće je da je to bila izjava prec nego govor koji je održao pred novinarima na groblju, ali u svakom slučaju ja sam to zapisala kod sebe, jer ja se sećam da je Šljivančanin bio prisutan na brojnim događajima tokom tog dana, 18. novembra 1992. godine.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Vi ste u vašoj beležnici uredno tog dana i to ja vidim zaista na velikom broju strana opisali, zabeležili vaš boravak. Ukupan broj strana je od ERN 394, pa sve do, sve se to odnosi na taj dan, do stranice 402, pa da kažem puta dva. Ja pretpostavljam da vi niste koristili diktafon u to vreme kao novinar, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, jer ja sam novinarka koja radi za pisani medij. "Le Monde" ne objavljuje intervjuje i to čini vrlo, vrlo retko. Dakle prikupljate beleške i onda sastavljate svoj tekst, koji sadrži neke delove od tih beležaka koje ste prikupili tokom intervjuja.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Takođe sam primetio da gde pretpostavljam da ste mogli, vi ste zapisali ime govornika čiju informaciju unosim. Tu ima nekoliko, više imena, na više mesta tog boravka, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, zbog tačnosti.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Čak sam primetio, gledajući vašu originalnu belešku, da ste vi često tekst unosili da kažem na izvornom jeziku, na BHS jeziku, da kažem uz vašu interpretaciju. Postoje tu neke možda gramatičke greške, ali ste se u nekim stvarima trudili da unesete izvorno ono što sagovornik kaže, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, svakako.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: E sad bih molio da pogledamo tu vašu beležnicu, baš originalnu. Ja moram priznati da sam imao strašno...

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Dok se gospodin Lukić savetuje, gospođu Hartmann, mogu li da vas zamolim da pravite pauzu između pitanja i odgovora zbog prevodioca. Hvala.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE:... Ja ću sada da čitam kako sam ja dešifrovao ono što piše na našem, da kažem na BHS-u, a ono što je napisano na drugim jezicima. Ovo na stranici ERN 04692394. Ovo što je napisano SL na početku, vi ste rekli da je to, da kažem, vaša šifra za Šljivančanina, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Dobro. I iza toga, ja bih preskakao ove delove, zato što engleski prevod je relativno dobar, BHS nije. Ali očigledno da ste ovde hteli da citirate baš na rečniku, rečima mog klijenta, kako tvrdite da je rekao, pa ste rekli odmah ispod toga "Ali ljepo što srpski narod ima svoj ponos, srpski narod nije voleo da vodi rat i uvijek je želeo da živi u Jug." Pretpostavljam u Jugoslaviji. Jesam dobro protumačio vaše reči?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: I jedna stvar me još interesuje. Na stranici 04692395, to je sledeća, da kažem stranica, u ovoj fotokopiji. Gore piše: "Veselin Šljivančanin, major", general ili colonel, nije... nije ni bitno. Ali ispod toga je jedna linija, jel' tako? Da li ste tom linijom, da kažem, presekli dotadašnju informaciju, i prešli na nešto što dalje više ne predstavlja njegov tekst? Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ovde na vrhu stoji "Veselin Šljivančanin" sa jednom crtom ispod. To je zapravo oznaka da treba tačno proveriti transkripciju imena i čin ako mi to bude potrebno za članak. Dakle, ono što stoji ispod, više nisu izjave koje treba pripisati Šljivančaninu, i zbog toga tu i stoji crta.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Hvala.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Kao što postoji s leve strane strelica u istom dokumentu, koja znači da je reč o jednom drugom delu mojih beleški.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: E sada, da predjemo na vaš članak u "Le Mondu". Podnaslov je "Carstvo smrti". I ovo pretpostavljam da ste vi autor ovog drugog pasusa. Vi citirate tom prilikom reči mog klijenta, pretpostavljam da citirate: "Evropa i svet moraju da znaju da nećemo da izdamo ono zbog čega su se naši vojnici borili i zbog čega su poginuli". Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Prethodno je vaš komentar, da se Veseiln Šljivančanin izruguje planu... i principima koje je međunarodna zajednica postavila na mirovnoj konferenciji za bivšu Jugoslaviju (International Conference on the Former Yugoslavia). To je vaš komentar, a ovaj citat bi trebao da bude osnaženje tog vašeg komentara, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne nužno osnaženje. Komentar se takođe vezuje za prvi citat gospodina Šljivančanina, na samom početku članka gde stoji "Ovo je Jugoslavija, ovo je Srbija". A istovremeno, međunarodni dokumenti navode da su granice nepromenljive.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: U to vreme, 1992. godine, konačni status granica Hrvatske još nije bio rešen, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ako se dobro sećam, Hrvatska je bila priznata od međunarodne zajednice u januaru 1992. godine a sporni delovi teritorija bili su pod kontrolom međunarodnih snaga, dakle Ujedinjenih nacija. Pitanje granice se nije postavljalo. Postavljalo se pitanje teritorija i kontrole nad njima.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: I vi smatrate na osnovu onoga što je na početku članka rečeno da je on rekao "ovo je Jugoslavija, ovo je Srbija", da se on na taj način izrugavao međunarodnoj zajednici, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Zaštitna zona pod kontrolom Ujedinjenih nacija, dakle Istočna Slavonija, nije bila Srbija. Takva izjava je imala političke konotacije koje su bile u suprotnosti sa međunarodnim odredbama.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Sve ono o čemu ste nam danas da kažem svedočili, vaš razgovor sa gospodinom Šljivančaninom, i objasnili gospodinu Mooreu zašto to niste uneli u članak, jer to u članku očigledno nema, to niste... analiziraćemo i to, ali onaj dijalog vaš između vas i mog klijenta nije napisan u članku, jel' tako? Već ste vi parafrazirali, kako kažete, vašim rečima ono o čemu ste pričali.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To jeste bila parafraza. Kada parafrazirate članak ne morate koristiti samo citate. Ovde sam upotrebila

parafrazu zato što nisam htela lično da ga optužim, jer nisam raspolagala sa dovoljno elemenata da bih insinuirala kako je on zaista bio odgovoran za ono što se odigralo na "Ovčari". Dakle, reč je o oprezu koji je redakcija "Le Monda" zahtevala.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Jedno je oprez, a drugo je nešto što ne predstavlja parafrazu, već potpuno drugačiju tvrdnju. Rečenica koju ste vi napisali glasi - ako smatrate da je to parafraza vašeg dijaloga: "Uz opasku da verovatno ima puno masovnih grobnica u koje su se pokopale žrtve sukoba, gospodin Šljivančanin je kategorički utvrdio da vojska nije sprovodila masovna pogubljenja". Da li pod ovim podrazumevate parafrazu razgovora sa mojim klijentom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, i to mogu da objasnim.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Molim vas, izvolite.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Pitala sam gospodina Šljivančanina šta se dogodilo na "Ovčari"? "Ovčara" je simbol zločina, masakra i on mi odgovara da treba tela negde pokopati. On mi ne kaže "Ne znam" ili "Odakle bih ja to znao". Mogao je i tako da ogovori. Posle toga on kaže "Ima mnogo masovnih grobnica". On ne kaže da je ovde reč o žrtvama jednog zločina. U Vukovaru je mnogo ljudi poginulo. Videćete da on kasnije kaže da je bilo žrtava različitih sukoba. Dakle, njegovo prihvatanje je samo delimično. On je "Ovčaru" povezao s telima, s ljudskim telima, ali on nije prihvatio da je tu reč o telima ljudi koji su bili žrtve masakra. I zato sam ja ovako parafrazirala njegove reči.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: U ovom članku vi nigde ne navodite da je on "Ovčaru" povezao sa telima. U ovom delu vi govorite o masovnim grobnicama u Vukovaru, i to je odgovor Šljivančanina prema vama. Vi nigde prvo, ne govorite da ste obavili razgovor sa Šljivančaninom, to je nesporno. I drugo, vi nigde ne govorite da Šljivančanin se izjašnjava o "Ovčari" vama. U ovoj rečenici se on vama ne izjašnjava o "Ovčari", već se vama izjašnjava o masovnim grobnicama, gde su sahranjene žrtve rata, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Na osnovu onoga kako je to napisano u mom članku - da, zato što ja njega nisam želela da optužujem u tom članku, jer raspolagala sam informacijama koje su mi pomogle u mojoj analizi, a to je sadržano u sledećoj rečenici: "Ali savezna vojska je u to vreme pod svojom komandom imala sve neregularne formacije i dobrovoljce koji su se borili na frontu." Moja uloga dopisnika je bila da shvatim šta se događalo, a ne da učinim ono što bi radio jedan istražitelj, a to je da utvrdi ko je za nešto kriv.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Gospodo, moram da vas prekinem.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ja sam ostala u tom trenutku u svojoj ulozi novinara.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Vi kažete da niste hteli u svom članku da ga optužite, jer niste imali na raspolaganju takve činjenice, da bi to bilo toliko potkrepljeno, s obzirom na značaj te informacije. Jel' sam vas dobro shvatio?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Njegova izjava je njega optuživala, ali ja nisam raspolagala sa dovoljno informacija da bih tu optužbu potvrdila. Jer, to je bilo vrlo inkriminirajuće, ako se izvuče iz konteksta. Pokušala sam se donekle distancirati.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Da li ste ga vi optužili u vašem članku u rečenici koja iznad toga ide. "Nekoliko sati kasnije, Veselin Šljivančanin je preuzeo kontrolu nad gradom i ušao u bolnicu. Prema specijalnom izveštaju Ujedinjenih nacija Tadeušu Mazovjeckom, 175 hrvatskih pacijenata je izvedeno iz bolnice i pogubljeno". Da li ste ovom rečenicom njega optužili? Da ili ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Optužiti, to je prejaka reč. Ali ja sam insinuirala ovde, to vam dopuštam. Insinuirala sam da možda postoji veza između osobe, vojnika koji je simbolizirao na određeni način evakuaciju iz bolnice, i činjenicu da su neki ljudi nestali, i činjenicu da postoji masovna grobnica, i činjenicu da su paravojnici bilo pod zapovedništvom JNA. Ali, nisam se usudila da odem dalje bez potkrepljućih elementa, kako bih iznela tako lične optužbe protiv nekoga, jer moja novina to meni ne bi dozvolila u okviru onih informacija kojima sam ja u tom trenutku raspolagala.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Rekli ste danas da ste bili zgranuti kad ste čuli njegov odgovor. Jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Vi tu informaciju niste napisali u vašoj belešci ni na jednom mestu, jel' tako? Da ili ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, zato što nisam kod sebe imala svoju beležnicu kad sam postavila to pitanje.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Niti posle kada ste se vratili u Beograd tog dana, niste hteli da to zabeležite za svoju zgranujuću uspomenu? Ne, da ili ne?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, zato što mi se to urezalo u pamćenje. Ja nisam pravila beleške drugih informacija koje sam stavila u svoj članak, o činjenici da je on izjavio da su ovi ljudi verovatno žrtve sukoba. Čitav taj deo našeg razgovora ja nisam stavila u moje beleške, iako je to bio deo moga članka.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Informacija koja vas je zgranula je ušla u vašu glavu, ali da je niste nikad, bilo gde dokumentovali, do izjave Haškom tužilaštvu. Ili, da budem precizniji: da li ste bilo kada, u bilo kom članku, u bilo kojoj knjizi, u bilo kojoj izjavi - rekli šta vam je Šljivančanin rekao, opisali vaš dijalog s mojim klijentom?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Spomenula sam to prijateljima ali 1999. godine ja to nisam stavila u svoju knjigu zato što je to već bilo zastarelo. Ta veza između masovne grobnice u "Ovčari" i gospodina

Šljivančanina je već bila utvrđena uz pomoć Optužnice. Knjiga je objavljena 1999. godine, tako da sam ja koristila novije i konkretnije informacije, sveobuhvatne informacije koje su mi bile na raspolaganju na osnovu dokumenata koje je pripremlilo Tužilaštvo. Ali, ja sam o tome govorila svojim prijateljima, kada sam govorila o onome što pamtim iz bivše Jugoslavije. Sigurna sam da sam ja to spomenula nakoliko puta.

prevodioci: Molim da sačekate kraj prevoda.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Izvinjavam se prevodiocima. Vi ste u knjizi napisali neke stvari koje se odnose na mog klijenta, i napisali izvore, pa ste čak koristili i njegove izjave neke u svojim beleškama u knjizi. Znači, našli ste za shodno da kada ste pisali knjigu, pominjete izjave mog klijenta i intervju, na primer "Monitoru", a niste našli za shodno u knjizi da pomenete šta je vama rekao, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Moja knjiga se temelji na javnim izvorima. Knjiga je napisana sa vremenske distance, i ja u toj knjizi lično nemam nikakvu ulogu, ali ima na hiljade ili na stotine intervju, izjava koje sam pročitala i koje su dale različite osobe o događajima koji su se odvijali u bivšoj Jugoslaviji. Neki od njih su i optuženi ovde od strane Međunarodnog suda (ICTY) ali ja sebe nisam ni na kakav način stavljala u bilo kakvu ulogu u svojoj knjizi, ako razumete šta hoću da kažem. Ja sam htela da predstavim informacije koje su bile javne, jednostavno sam htela sve to da skupim u svojoj knjizi. Naravno, imam dosta intervju sa Radovanom Kardžićem i sa drugim ličnostima, ali to u ovoj knjizi ne spominjem.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Vi u knjizi ne dajete samo faktografski prenošenje izjava, članaka, isečaka iz knjiga, intervju, već vi u knjizi dajete svoje viđenje vlasti Slobodana Miloševića, vi dajete vašu impresiju lično. Što znači, vi u knjizi niste prenosili takve stvari, kako sada hoćete da mi prikazete, već ste iznosili svoje mišljenje?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne, ja se sa vama ne slažem. U ovoj knjizi je moja analiza, to je moja uloga u ovoj knjizi. Ja dajem analizu sa vremenske distance svih činjenica i događaja koji su javno poznati, da bih pokušala da objasnim strategiju i sled događaja i pomogla čitaocima da shvate jedan deo događaja koji su se odvijali u bivšoj Jugoslaviji. A konkretnije sam govorila o politici gospodina Miloševića. Ali nisam koristila svoje beleške, beleške koje sam vodila dok sam izveštavala o činjenicama, njih nisam u knjizi koristila.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Knjigu ste napisali otprilike 1999. godine. Znači prvi put je objavljena, jel' tako ta knjiga. U periodu od 1992. godine, pa kasnije, do pisanja knjige, pošto u knjizi to niste napisali, to je da kažem nesporno, u beleškama to nema, to je nesporno, da li ste u bilo kom članku, pre nego što je to što vi kažete postala, da kažem, bajata tema. Hajde da kažemo, pre podizanja Optužnice, do 1995. godine, ili kad je Optužnica podignuta, da li

ste bilo kada, bilo gde opisali vaš razgovor s mojim klijentom, kako ste sada opisali ovde? Osim vašim prijateljima?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ne napismeno. Možda možemo da proverimo. Ja sam dala intervju jednoj hrvatskoj novinarki i ona mi je tražila da joj govorim o svome radu kada sam otkrila masovnu grobnicu "Ovčara". Mislim da se ona zove Jasna Babić. Ali ne mogu da se setim da li jesam ili nisam spomenula ovu rečenicu.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Verovatno ćete moći doći do tog teksta, pa da dostavite tužiocu. Znači ako je to, a osim toga? Evo na primer, u "Le Mondeu" ste do 1994. godine. Jeste li napisali još bilo kakav članak o Srbiji, o JNA svih tih godina? Ja pokušavam stvarno prosto pitanje, a vidim da ste vi ekspert za odgovore, to vam je profesija. Ja vas molim samo da mi kratko odgovorite, pa da idemo dalje. Da li se sećate da ste bilo kad, bilo gde, bilo kome, javno izjavili ovo o čemu ste danas rekli? Samo to vas pitam, vrlo prosto.

TUŽILAC MOORE: Ona je verovatno tri ili četiri puta odgovorila na to pitanje, uz dužno poštovanje.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Pa ja baš mislim da nisam dobio odgovor precizan, zato toliko želim da dobijem precizan odgovor. Ali ako Pretresno veće misli da je odgovor jasan, ja ću preći na sledeću temu.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da. Ja sam već rekla da sam ja to spomenula drugim ljudima, da ja to tada nisam objavila, niti sam kasnije. Ja se nisam bavila pitanjem odgovornosti do trenutka dok gospodin Šljivančanin nije bio optužen. Ali to doprinosi analizi kao i kritikama koje sam ja dobila od vlasti i drugih ljudi u Srbiji. Mene su kritikovali zato što su smatrali da sam ja optužila vojsku, JNA bez ikakvog osnova. Optužili su me da sam zauzela stranu i da sam spomenula zločine. Tako da je to naravno uključeno u moju analizu, ali ja nisam nikome rekla da je gospodin Šljivančanin rekao: "Da, bilo je leševa i tela koja su pokopana". Ne, ja nisam to pričala svaki dan.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Niti bilo kad javno... van kruga prijatelja, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Mislim da je došlo do problema sa prevodom. Ja sam rekla da se ja nisam samo-promovisala u svakom datom trenutku, ja to nisam govorila u svakom članku da je gospodin Šljivančanin rekao to u vezi "Ovčare" i tako dalje. Mislim da se radi o tome da se povežu te dve stvari: "Ovčara" i tela. Ovo je bilo samo delimično priznanje, ja to hoću da ponovim.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ja stvarno, možda će kolega Moore da kaže da ste mi odgovorili više puta, ali ja stalno ne dobijam odgovor koji je meni jako važan. I vi vrlo dobro znate šta vas ja pitam, vrlo prosto pitanje. Mene ne interesuje da li ste kritikovali vojsku, da li su vaši članci bili vezani za zločine na "Ovčari", da li su vaši članci bili protiv JNA, da li ste imali kritike, mene

interesuje da li ste bilo kada, bilo gde, javno napisali to što ste rekli danas? To vas samo pitam, da ili ne? I insistiram na tom odgovoru.

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Ono što je problem u ovom dijalogu je da vi ne shvatate novinarski način rada. Novinar sakupi hiljade podataka koje neće da iskoristi, naročito ako to nisu kompletni podaci i potrebna je neka vrsta potkrepljivanja. Ne možete optužiti nekoga, ja ne govorim sada o strukturi, govorim o osobi, o pojedincu, bez dodatnih dokaza. Ono što sam ja imala, nije bilo dovoljno, jer da sam ja nastavila na osnovu onoga što sam imala, optužili bi me za klevetu.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da li je onda vaš odgovor, "Ne"?

SVEDOKINJA HARTMANN: Da. Javno, moj odgovor je "Ne" - iz navedenih razloga. Ali privatno - "Da".

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Hvala. gospođo Hartmann, još malo ću, pa ću završiti. U odnosu na knjigu koju ste objavili, kako biste vi definisali po formi tu knjigu? Jel' to publicistička knjiga, jel' to, kakva vrsta pisanog rada je to? Mislim na knjigu "Dijagonala lauffera" ili "Dijagonala ludaka"?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: To je knjiga, dokumentarna knjiga, tako bi mi to nazvali na francuskom. To je rezultat rada koji je obavio neko sa novinarskim iskustvom na terenu, neko ko pokušava sa informacijama koje ima, svim raspoloživim informacijama da baci više svetla na skore međunarodne događaje. Dakle, radi se o dokumentarnoj knjizi, tako da kažem, i između ostalog, to je i objavljeno kao knjiga dokumenata.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Kada ste pisali da kažem, francusko izvorno izdanje, tada još niste radili za Tužilaštvo, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, to je tačno, ja tada nisam još radila za Tužilaštvo, za Međunarodni sud.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Ali svakako ste upoznati sa činjenicom da je hrvatsko i srpsko izdanje objavljeno 2001. godine odnosno 2002. godine, u vreme kad ste već bili portparol, i čak je to da kažem istaknuto na koricama knjige, vaša funkcija u trenutku izdavanja te knjige u Hrvatskoj i Srbi, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, tako je. Mi smo to već pomenuli malo pre.

ADVOKAT LUKIĆ - PITANJE: Pretpostavljam kada ste došli i počeli da radite u Tužilaštvu, s obzirom na funkciju koju ste obavljali, da ste vrlo dobro, iako ste završili književnost, upoznati sa Statutom i sa Pravilnikom o dokazima i postupku, jel' tako?

SVEDOKINJA HARTMANN – ODGOVOR: Da, upoznata sam sa Pravilnikom i Statutom.

ADVOKAT LUKIĆ: Časni Sude, možemo li samo na kratko da pređemo na privatnu sednicu?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Privatna sednica.

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na javnoj sednici, časni Sude.

TUŽILAC MOORE: Ja nemam dodatnih pitanja.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, gospodine Moore. Gospodo Hartmann, time je vaša svedočenje završeno. Hvala vam na vašoj saradnji. Vi sada možete da se vratite vašim svakodnevnim aktivnostima.

SVEDOKINJA HARTMANN: Hvala.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Gospodine Moore, mislim da više nemamo svedoka za danas?

TUŽILAC MOORE: Časni Sude, mi nemamo više svedoka za danas. U ponedeljak dolazi jedan ekspert. Možda bi trebali isključiti mikrofone. Puno vam hvala. Imamo eksperta koji dolazi u ponedeljak. Mi zapravo nismo čak ni smatrali da je nužno pozvati gospodu Hartman danas, ali jednostavno pozvali smo je da popunimo vreme koje imamo. A doktor Grujić će nastaviti da svedoči u vezi sa samom grobnicom. Dakle, izvinjavam se zbog toga što nemamo svedoke ni za sutra. Ali, nijedan svedok za sutra nam nije na raspolaganju. Ja sam uvek iznenađen preciznošću mog uvaženog kolege gospodina Lukića, koji je sasvim prosto u stanju da kaže da mi nismo u stanju da dovedemo sledećeg svedoka. Ali mi zaista nastojimo da sve naše svedoke rasporedimo tako da postoji kontinuitet svedočenja.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam na tome, gospodine Moore. Dakle, završavamo sa radom za danas i za sutra. Nastavljamo sa radom u ponedeljak u 12.30 časova.

